

kehitys utveckling

SYYSKUU 3.2018

BANGLADESHIN SUURI IHME

Piyara Begum on noussut vaatimattomista olosuhteista kauppiaksi. Begum on elävä esimerkki kotimaansa Bangladeshin kehityksestä.

KUVA: JUHO PAAVOLA

”Asiakas maksaa siitä, että vastaukset heidän ongelmiinsa syntyvät nopeasti”, Gaia Groupin Pasi Rinne toteaa. Hänen mielestään konsultin on kyettävä etsimään luovia ratkaisuja ongelmiin, jotka eivät lähtökohtaisesti ole mukavia. Pelkäksi mielipidekoneeksi ei pidä ryhtyä.

34

Viime kesän jalkapallo-sirkus kantautui myös kännykkäverkkojen ulottumattomissa olevan luonnonpuiston puistonvartijoiden tupaan Keniassa. Vartiointi sai hetkeksi jäädä hieman vähemmälle.

KUVA: ALLAN GICHIGI

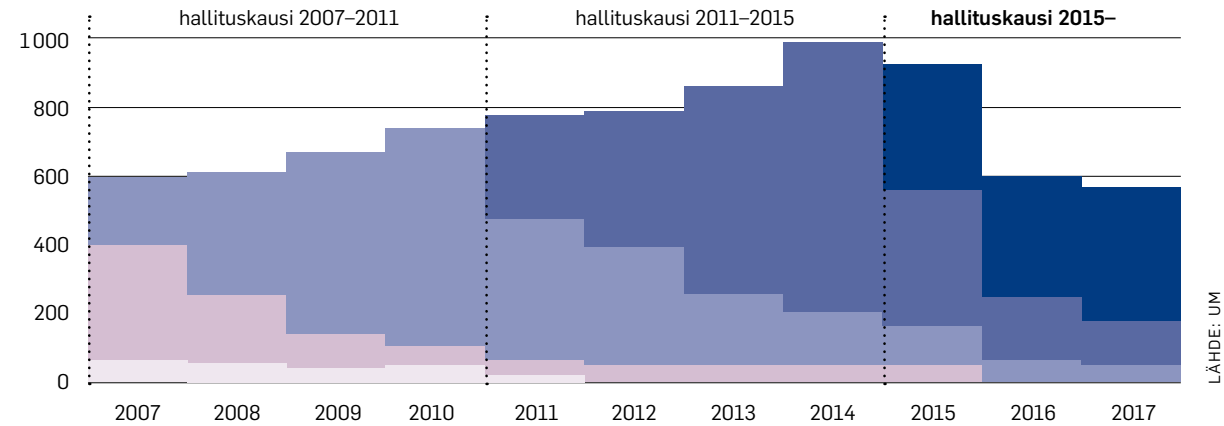
- 4 MAAILMAN MAKASIINI** KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA
- 11 PÄÄKIRJOITUS**
- 12 YRITYSVASTUU: LISÄÄ HUOLELLISUUTTA, KIITOS!** KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA
Pitäisikö yrityksillä olla nykyistä suurempi vastuu globaaleista tuotantoketjuista? Tarvitaanko siihen oma lakinsa?
- 19 BANGLADESH: KEHITYKSEN IHME?** KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA
Bangladesh on ottamassa harppauksen eteenpäin, kun se pääsee pois YK:n vähiten kehittyneiden maiden listalta. Paikalliset poliitikot riemuitsevat edistyksestä, mutta tutkijat kehottavat malttiin.
- 22 MM-JALKAPALLO: NAHKAKUULA SEKOITTI NUPIT**
- 30 SANSIBAR: MOOTTORIPYÖRÄILEVÄ MALARIANTORJUNTAJOUKKO** KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA
- 34 KESTÄVÄN KASVUN LÄHETTILÄS**
Pasi Rinne korostaa usein, että toimivan kiertotalouden ja kestäväen liiketoiminnan ehtona on yritysten taloudellinen kannattavuus. Jos sitä ei ole, ei vaikuttavuuttakaan synny.
- 38 PINNALLA**
Voiko kehitysavulla vaikuttaa maahanmuuttoon? Asiantuntijat vastaavat.
- 40 VAPAALLA**
Toimitus testasi, miten onnistuu Sauli Niinistön muotokuvan tilaaminen Beninistä.
- 46 SUOMI TEKEE** KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA
Auringosta sähköä miljoonille. Miten suomalaisfirma pärjää aurinkoenergiabisneksessä Ugandassa?
- 50 TULIAISET**
Janne-Matti Peltola oppi Malin komennuksellaan kuuntelemisen jalon taidon.
- 51 SARJAKUVA**

KANNEN KUVA: FABEHA MONIR

HISTORIALLINEN KEHITYSYHTEISTYÖRAPORTTI EDUSKUNTAAN

Kehityspolitiikan tulokset on koottu ensimmäistä kertaa yksien kansien sisään eduskunnalle annettavassa tulosraportissa.

OHJELMAT JATKUVAT YLI HALLITUSKAUSIEN

Varsinaisen kehitysyhteistyön maksatukset sen mukaan, millä hallituskaudella ohjelma on päätetty käynnistää. Esimerkiksi vuonna 2015 maksatuksia tehtiin ohjelmiin, joiden aloittamisesta oli päätetty neljälle eri hallituskaudella.

1999–2003 tehdyt rahoituspäätökset
2003–2007 tehdyt rahoituspäätökset
2007–2011 tehdyt rahoituspäätökset
2011–2015 tehdyt rahoituspäätökset
2015– tehdyt rahoituspäätökset

SUOMEN politiikan ikiliikkuja **Paavo Väyrynen** palasi eduskuntaan europarlamentista kesäkuussa. Loka-marraskuun vaihteessa hän pääsee yhdessä kansanedustajakollegoidensa tutustumaan raporttiin, joka sivuaa hänenkin kauttaan ulkomaankauppa- ja kehitysministerinä vuosina 2007–2011.

Kyse on hallituksen eduskunnalle antamasta kehitysyhteistyön ja -politiikan tulosraportista. Selvityksestä keskustellaan todennäköisesti myös eduskunnan suuressa salissa.

Asiakirjaan on koottu Suomen rahoittamien kehitysyhteistyöhankkeiden ja ohjel-

mien tuloksia, jotka on raportoitu vuosina 2015–2018. Koska kehitysyhteistyöohjelmien elinkaaret ovat pitkiä, on joidenkin raportoitujen tulosten takana rahoituspäätös, jonka on allekirjoittanut Väyrynen omalla ministerikaudellaan.

Itse asiassa vanhimpien nyt raportoitavien tulosten takana on rahoituspäätös, jonka on allekirjoittanut Väyrysen edeltäjä, vuosina 2003–2007 ulkomaankauppa- ja kehitysministerinä toiminut **Paula Lehtomäki**.

”Kehityspolitiikassa tulokset syntyvät aina viiveellä. Parhaimmillaan on kyse yh-

teiskunnallista muutoksista, jotka vievät oman aikansa”, sanoo osastopäällikkö **Satu Santala** ulkoministeriöstä.

Kehityspoliittista osastoa johtavan Santalan äänestä kuuluu, että hän on tulevasta raportista innoissaan muutenkin kuin vain viran puolesta.

”Me emme ole pelkästään listanneet tuloksia, vaan olemme myös analysoineet, mitä ne tarkoittavat ja mitä me voisimme tehdä paremmin. Jo tämän raportin tekeminen itsessään on ollut tärkeä oppimisen väline”.

KAKSITERÄINEN TULOKSELLISUUSVAATIMUS

Tulosraporttiin on koottu numeroiksi puettavaa tietoa 11 eri seurantamittarista, joihin on pystytty yhdistelemään tietoa useista ohjelmista eri puolilta maailmaa. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi se, kuinka moni kotitalous on saanut sähköt tai puhtaan veden.

Santalan mielestä yhtä tärkeää voivat olla myös tulokset, joita ei numeerisesti voida mitata. Tällainen kehitystulos voi olla esimerkiksi, ettei joku konflikti laajene kehitysyhteistyövaroissa tuetun rauhanvälitystoiminnan ansiosta.

"KEHITYSPOLITIIKASSA TULOKSET SYNTYVÄT AINA VIIVEELLÄ."

Hyväksyessään nykyhallituksen kehityspoliittisen ohjelman eduskunta edellytti saavansa raportin toiminnan tuloksista. Selvitys on vastaus tähän vaatimukseen.

”Meidän on välttämätöntä edellyttää tuloksia ja vaikuttavuutta toiminnalta, johon käytetään Suomen varoja. Täytyy kuitenkin varoa, että emme tavoittele vain nopeita tuloksia, vaan toimimme myös vaikeissa toimintaympäristöissä”.

Santala havainnollistaa kuvitteellisella vesialan ohjelmalla, jossa kaupunkialueella toimittaessa tuloksia voitaisiin saada jo kahdessa vuodessa. Saman maan maaseudulla asuvien vähemmistöryhmien parissa tuloksien aikaansaaminen olisi työläämpää ja kalliimpaa, mutta kehityspolitiikan tavoitteiden kannalta perustellumpaa.

PASI NOKELAINEN

➤ *Katso leikkimielinen tietovisam- me tulosraportista sivuilta 8–9.*

KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

ILMASTO

Viilennys kuuluu kaikille

PAHENEVAT helleaallot vaarantavat yli miljardin ihmisen terveyden ja talouden köyhissä ja keskituloisissa maissa, kertoo kestävä energiataloutta edistävän järjestön raportti *Chilling Prospects: Providing Sustainable Cooling for All*.

Vajaa puolet kuumuuden uhkaamista asuu maaseudulla, missä kylmäketjujen puuttuminen heikentää sekä ruuan että lääkkeiden saatavuutta. Kaupunkilummeissa helteiden armoilla on 630 miljoonaa ihmistä.

”Viilennyksen saaminen ei voi olla ylellisyyttä tai harvojen etuoikeus”, Rachel Kyte painottaa. Hän on Sustainable Energy for All -järjestön pääjohtaja ja YK:n pääsihteerin kestävä energiatalouden erikoisedustaja.

”Tämä on perustava tasa-arvokysymys. Ratkaisujen on oltava kaikkien ulottuvilla niin, että sekä planeettamme että lastemme tarpeet otetaan huomioon”, Kyte sanoo. (IPS)

Sri Lankan pääkaupungissa Jaffnassa sijaitsevassa marketissa on viileää, mutta kylmäketju ei ole aina katkeamaton kehitysmaissa.

AMANTHA PERERA/IPS

MYANMAR

ROHINGYAT JUMISSA

MYANMARISTA Bangladeshiin paenneet miljoona rohingya-muslimia ovat saaneet paljon huomiota maailman päättäjiltä ja medialta, mutta ratkaisua heidän tilanteeseensa ei ole löydetty. Pakolaisleirit ovat yhä täynnä, monsuuni on alkanut eikä rohingyjen paluun hetki tunnu olevan päivääkään lähempänä.

Bangladesh ja Myanmar sopivat tammikuussa rohingya-pakolaisten palauttamisesta. Takaisin ennätettiin ottaa vain noin 50 perhettä, enimmäkseen hinduja, ennen kuin Myanmar keskeytti palautukset.

”Emme ole havainneet maailman johtajien painostaneen Myanmaria ottamaan rohingyat takaisin. Me haluamme palata esivanhemmilta perittyyn maahamme emmekä elää tällaisessa sotkussa”, rohingyjen Rauhan ja ihmisoikeuksien yhdistyksen tiedottaja Abdul Gaffar sanoo. (IPS)

KEHITYSYHTEISTYÖ

Suomen tasa-arvotyöstä tuloksia

ULKOMINISTERIÖN tilaaman riippumattoman arvion mukaan Suomen kehityspolitiikka on onnistunut vahvistamaan hyviä käytäntöjä, jotka edistävät naisten ja tyttöjen oikeuksia kehitysmaissa.

Naisten aseman parantaminen lähtee kehitysyhteistyössä usein käytännön tarpeista. Esimerkiksi lisääntymisterveyspalveluita parantamalla Suomi on pyrkinyt puuttumaan sukuelinten silpomisikäntöön Afrikan maissa.

Arvion mukaan suomalaisille kehitysyhteistyön tekijöille sitoutuminen tasa-arvoon on itsestään selvää. Poliittisen sitoutumisen sekä tavoitteiden, varsinaisen työn ja tulosten arvioinnin välillä on kuitenkin kuilu. Tuloksista on vaikea saada tietoa ilman selkeitä ja ennakkoon asetettuja tavoitteita.

Arvio suositteliekin tasa-arvostrategian selkeyttämistä ja toimintasuunnitelman laatimista. Samansuuntaiseen arvioon ja suosituksiin päätyi myös Kehityspoliittinen toimikunta, joka julkaisi arvionsa Suomen kehityspolitiikan tilasta viime keväänä.

VÄESTÖ

AASIA HARMAANTUU

JOS NYKYINEN kehitys jatkuu, 65 vuotta täyttäneistä ihmisistä 60 prosenttia asuu vuonna 2030 Aasiassa, arvioi konsulttiyhtiö Deloitte.

Nyt Aasian osuus senioreista on 32 prosenttia. Yli puolet heistä asuu Itä- ja Koillis-Aasiassa, ennen muuta Japanissa ja Kiinassa. Ennusteen mukaan neljännes kiinalaisista on yli 60-vuotiaita vuonna 2030. (IPS)

MOSAMBIK

Lepra palasi

MOSAMBIK julistettiin vuonna 2008 vapaaksi leprasta, mutta tämän vuoden ensi puoliskolla uusia tapauksia on ilmennyt yli 900. Koko maailmassa uusia tartuntoja rekisteröidään vuosittain yli 200 000.

Maailman terveysjärjestö WHO jakaa lepralääkettä ilmaiseksi, mutta tauti on ennen kaikkea sosiaalinen ongelma. Ennakkoluulojen ja eristämisen pelossa moni lykkää hoitoon hakeutumista. (IPS)

ELISIO MUCHANGA/IPS

Valistusta lepran tunnistamisesta ja hoidosta jaetaan Mosambikin Nampulan provinssissa, jossa on eniten tautitapauksia.

NAIMUL HAQ/IPS

Upponutta laivaa pelastettiin viime vuonna Sundarbansin mangrovealueella Bangladeshissa.

BANGLADESH

MANGROVE-METSÄ VAARASSA

MAAILMAN suurin magrovemetsä Bangladeshin Sundarbansissa on yhä vilkkaamman laivaliikenteen ja teollisuusrakentamisen kohteena. Saasteet uhkaavat bengalintiikerin ja lukuisien muiden lajien elinympäristöä.

Satamaviranomaisten mukaan vesiliikenne Sundarbansin jokireiteillä on kasvanut 236 prosenttia seitsemässä vuodessa. Joulukuussa 2014 konttialus ja öljytankkeri törmäsivät sumussa ja Shelajokeen valui yli 350 000 litraa raakaöljyä. (IPS)

➔ Lue artikkelimme köyhyyden väheneemisestä Bangladeshissa sivulta 18.

TRAVIS LUPICK/IPS

Goderich Beach on sierraleonelaisen Freetownin suurimpia kalasatamia.

AFRIKKA

Sininen talous avuksi

AFRIKAN valtioista 70 prosentilla on ranta- tai saaria. Siksi niin sanottu sininen talous, voisi tarjota mantereelle uusia mahdollisuuksia. Sininen talous tarkoittaa kaikkea taloudellista toimintaa, joka käyttää hyödykseen vesistöjä – kalastuksesta vesivoimaan ja vesiliikenteeseen.

Sininen talous kohentaisi Afrikan osuutta maailmankaupasta ja lisäisi valtioiden keskinäistä kauppaa, parantaisi ruokaturvaa

ja toisi sähkön koko mantereelle. IEA:n mukaan valtamerien uusiutuvalla energialla voisi tyydyttää nykyisen globaalin energiantarpeen nelinkertaisesti.

”Valtamerienkin resurssit ovat rajalliset. Afrikka hyöttyy sinisestä maailmasta vain, jos se pystyy hyödyntämisen ohella suojelemaan sitä”, Kenian kansallismuseon vedenalaisen arkeologian osaston johtaja Caesar Bitu varoittaa. (IPS)

SOMALIA

EU ALOITTAU BUDJETTITUEN

EU JA SEN JÄSENMAAT ovat tukeneet Somalian jälleenrakennusta runsaalla 3,5 miljardilla eurolla vuosina 2015–2020. Euroopan komission laskemassa luvussa ovat mukana kehitysyhteistyö, humanitaarinen apu ja kriisinhallinta.

Komissio nostaa esille myös EU:n poliittisen vaikuttamisen, jolla on pyritty rakentamaan keskusteluyhteyksiä ja luottamusta Somalian konfliktin osapuolten välille.

Toivoa paremmasta antoi viime vuoden presidentinvaalit, joka viivästyksistä

huolimatta vietiin onnistuneesti läpi.

Somalian uuden hallituksen painopiste on verotulojen lisääminen. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF arvioi, että työssä on päästy hyvään alkuun. EU tukee maan julkisen talouden elvyttämistä 100 miljoonan euron budjettituella.

Onnistumisiin komissio laskee myös EU:n Atalanta-operaation, jossa Somalian rannikolla partioivat sotalaivat ovat saaneet kuriin merirosvojen hyökkäykset. Vuonna 2011 kaapattiin 25 kauppa-alusta, viime vuonna enää yksi laiva.

IHMISALAKULJETUS

VALHEITA LEVITETÄÄN SOMESSA

VÄHINTÄÄN 2,5 miljoonaa ihmistä muutti vuonna 2016 maasta toiseen salakuljettajien välityksellä. Välittäjät mainostavat palvelujaan sosiaalisessa mediassa, YK:n raportti kertoo.

Salakuljettajat eivät kaiha petoksia ja valehdelua. He saattavat esiintyä Facebookissa kansalaisjärjestöjen edustajina, jotka tekevät yhteistyötä keksittyjen EU-elinten kanssa. Afganistanilaiset salakuljettajat ovat väittäneet olevansa turvapaikka-asioiden oikeusavustajia.

Kristiina Kangaspunnan ja Angela Men laatima raportti kertoo, että ihmisaalakuuljettajat ansaitsivat vuoden aikana lähes kuusi miljardia euroa ja heidän menetelmänsä vaihtelevat alueesta ja reitistä riippuen. (IPS)

KANSALAIJÄRJESTÖT

Kepa ja Kehys fuusioituvat

KEHITYSYHTEISTYÖJÄRJESTÖJEN kattojärjestö Kepa ja Kehitysyhtistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys päättivät kesällä yhdistyä. Uusi järjestö ristittiin Fingo ry:ksi (Finnish Development NGOs). Kepa ja Kehys jatkavat eri organisaatioina siirtymäajan vuoden loppuun. Syksyn aikana uudelle kattojärjestölle laaditaan muun muassa toimintasuunnitelma.

Fingoon kuuluu yli 300 globaalien teemojen puolesta toimivaa kansalaisjärjestöä ja säätiötä.

Uuden järjestön hallituksen puheenjohtajana toimii **Ann Selin** ja toiminnanjohtajana **Juha-Erkki Mäntyniemi**.

ERITTÄIN SALAISTA

TULIKO HYVÄ TULOS?

Haluatko kurkistaa eduskunnalle loka-marraskuussa annettavan kehityspolitiikan tulosraportin tietoihin ennen kansanedustajia? Kehitys-Utveckling sai käsiinsä raportti-luonnoksen ja laati osasta tuloksia visailun.

TEKSTI MILMA KETTUNEN GRAFIIKKA JUHO HIILIVIRTA

1. Maailma on kehittynyt monessa asiassa parempaan suuntaan. Kehitysyhteistyöllä on vaikutettu siihen, että alle viisivuotiaiden kuolleisuus on vähentynyt vuosituhannen vaihteesta

- a) 20 %
- b) 30 %
- c) 40 %
- d) 50 %

2. Suomi edistää naisten ja tyttöjen oikeuksia muun muassa YK:n väestörahaston UNFPAn kanssa. Vuosina 2014–2017 UNFPAn tuella

- a) Koulutettiin 47 000 kättilöä 39 maassa
- b) Ehkäistiin 21 miljoonaa ei-toivottua raskautta
- c) Jaettiin 2,6 miljardia kondomia
- d) Yli 6 700 yhteisöä ilmoitti luopuvansa tyttöjen sukuelinten silpomisesta

3. Kehitysrahoitusyhtiö Finnfund vauhdittaa kehitysmaiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä rahoittamalla niissä vastuullista yritystoimintaa. Kuinka suuri osa Finnfundin vuoden 2017 sijoituspäätöksistä kohdistui matalan tai alemman keskitulotason maihin?

- a) 34 %
- b) 66 %
- c) 83 %
- d) 100 %

4. Suomi tukee perusopetusta esimerkiksi Afganistanissa. Vuonna 1990 alle viisi prosenttia maan yläkoulun aloittaneista oli tyttöjä. Kuinka suuri osuus oli vuonna 2015?

- a) 15 %
- b) 35 %
- c) 55 %
- d) 75 %

5. Suomi parantaa pienviljelijöiden mahdollisuuksia tuottaa ruokaa kestävästi ja ilmastoölykkäästi. Kuinka monen ihmisen ruokaturva parani Suomen kahdenvälisen ja kansalaisjärjestöjen ohjelmien ansiosta?

- a) 1 miljoonan
- b) 2 miljoonan
- c) 4 miljoonan
- d) 8 miljoonan

6. Suomen tuella torjutaan ilmastomuutosta ja autetaan siihen sopeutumisessa. Kuinka monessa maassa on käytössä Suomen ja YK:n maatalousjärjestö FAOn kehittämä ilmainen metsätietojärjestelmä?

- a) 10 maassa
- b) 25 maassa
- c) 40 maassa
- d) Yli 50 maassa

7. Osan Suomen humanitaarisesta avusta toimittavat perille kansalaisjärjestöt. Kuinka moni ihminen sai puhdasta vettä, hygieniää ja paremmat WC-tilat järjestöjen työn ansiosta?

- a) 5 miljoonaa
- b) 10 miljoonaa
- c) 23 miljoonaa
- d) 36 miljoonaa

8. Suomi on sitoutunut nostamaan kehitysavun osuuden 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta. Kuinka suureksi osuus arvioidaan vuonna 2018?

- a) 0,25 %
- b) 0,38 %
- c) 0,75 %
- d) 1,25 %

OIKEAT VASTAUKSET:

1d, 2 kaikki oikein, 3c, 4b, 5c, 6d, 7d, 8b

HAASTATTELU

TEKSTI ESA SALMINEN KUVA SAMULI SIIRALA

”Varmista, että ihmiset ymmärtävät”

Ugandalainen ihmisoikeusjuristi Salima Namusoby sanoo, ettei mitä vain sijoituksia voi ottaa vastaan. Miten siis sijoittaa Ugandaan oikein, turvallisesti ja niin, että paikalliset ihmiset eivät pillastu?

kehitys ja ihmisoikeudet eivät voisi toteutua samaan aikaan. On paljon tutkimusta, jonka mukaan ihmisoikeuksia kunnioittavat yritykset ovat itse asiassa voitollisempia kuin sellaiset, jotka eivät niistä piittaa. Jos ei esimerkiksi maksa työntekijöille riittävää palkkaa, he joutuvat keksimään toimeentulonsa työn ohella jostain.

Eikä meidän kannata ottaa sellaisia yrityksiä, jotka vaikkapa tuhoavat ympäristöä. Monet myös neuvottelevat hyvin edulliset verosopimukset, koska valtio haluaa yrityksiä epätoivoisesti. Ja osa kiinalaisista ja intialaisista yrityksistä tuo työntekijätkin omista maistaan.

Eli loppujen lopuksi meillä voi olla viiden vuoden päästä tilanne, että ugandalaiset eivät ole saaneet kunnon työtä, ympäristö on pilattu eikä verojakaan ole maksettu. Siinä ei ole järkeä.

Jos haluaisin tulla Ugandaan tekemään bisnestä ja silti kunnioittaa ihmisoikeuksia, miten pitäisi toimia?

Jos tarvitset maata, kannattaa selvittää tarkkaan, kuka maan omistaa. Maat pitää hankkia oikein ja oikeuksissa loukkaamatta. Välillä sijoittajat pyytävät apua valtiolta, jolla on mahdollisuus häätää ihmiset mailtaan, vaikka se laitonta olisikin.

Pitää myös varoa ”järjestelijöitä”. Joku saattaa sanoa, että hänellä on suora linkki presidenttiin ja luvat onnistuvat. Tällaisissa diileissä ajautuu antamaan lahjuksia ja joutuu tekemisiin hyvin vääränlaisten kaverien kanssa. Ei kannata lähteä kenen vain matkaan.

SALIMA NAMUSOBYA

IKÄ: 40

TYÖ: Toiminnanjohtaja ihmisoikeusjärjestö Iserissä (Initiative for Social and Economic Rights), joka on suomalaisen Kios-säätiön kumppani.

URA: Töissä useissa eri ihmisoikeusjärjestöissä ja vieraillevana tutkijana Columbian yliopistossa New Yorkissa.

KOULUTUS: Oikeustieteen maisteri, erikoistumisala ihmisoikeudet ja demokratisointi Afrikassa.

MUUTA: On tehnyt myös taloudellisten oikeuden kurssin Turun yliopistossa talvella 2013. Nautii kesäisestä Helsingistä enemmän kuin talvisesta Turusta.

Ja kolmanneksi pitää saada paikallisten ihmisten hyväksyntä, mitä teetkin. Jos esimerkiksi haluat istuttaa metsää ja vain diilaat hallituksen kanssa, kyläläiset eivät hyväksy sinua ja saattavat polttaa puusi. Monesti yhteisöjen kanssa hankauksissa olevat firmat palkkaavat turvallisuusyrityksiä vartioimaan sijoituksiaan, mutta se tulee kalliiksi eikä pidemmällä tähtäimellä toimi kuitenkaan.

Eli pitää puhua ihmisille.

Kyllä. Ja varmistaa, että he todella ymmärtävät mistä on kyse. Vasta sitten voi toimia kunnolla ja oikein.

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

SALIMA NAMUSOBYA, tuleeko Ugandaan paljon sijoituksia? Kyllä. Tällä hetkellä maassa on kova hinku päästä keskituloisten maiden kategoriaan. Ugandahan on vielä vähiten kehittyneiden maiden joukossa. Nyt meiltä on löytynyt myös mineraaleja, öljyä ja maakaasua, joten se houkuttelee monia. Ja uusi ilmiö on, että yksityinen sektori on alkanut hoitaa myös julkisia palveluja kuten koulutusta ja terveydenhuoltoa.

Ugandassa taitaa olla valtaosa nuorista virallisen talouden ulkopuolella, keikkahommissa ja eläen kädestä suuhun? Kyllä.

Eikö olisi parempi ensin ottaa kaikki yritykset sisään ja saada ihmiset töihin, ja ajaa ihmisoikeuksia vasta sitten? On väärin olettaa, että taloudellinen

PASI NOKELAINEN

PETRI KRÖÖK

ALUSSA OLI ANANAS

SE EI OLE UUTTA, että kansalaisjärjestöt vaativat yrityksiltä ihmisoikeuksien parempaa huomioimista kehitysmaissa. Yrityksillä on monien aktivistien ajattelussa ollut juuri tämä rooli, syytettyjen penkillä istuminen.

Nyt joukko suomalaisia yrityksiä vaatii yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa lisää niitä itseään koskevaa säätelyä. Kyse on pakosta noudattaa ihmisoikeusasioissa niin sanottua asianmukaista huolellisuutta, liike-elämän kielellä ”due diligence”. Toteutuessaan uudenlaisen yhteenliittymän vaatimus edellyttäisi suomalaisilta yrityksiltä tarkkaavaisuutta sen suhteen, ettei missään kohtaa niiden myymien tuotteiden tuotantoketjussa loukata ihmisoikeuksia.

JUHO PAAVOLAN artikkelissa sivuilla 12–17 avataan tarkemmin sitä, mistä on kysymys ja miten tähän on tultu. Vähän kärjistäen asian voi sanoa alkaneen ananaksista: yritysvastuujärjestö Finnwatch paljasti vuonna 2013 karneat työolosuhteet thaimaalaisella tehtaalla, josta sekä Kesko että S-ryhmä ostivat muun muassa ananasmehu-tiivistettä. Nyt nämä kaupan alan jätit, Fazer, Clas Ohlson, Finlayson ja muutama muu yritys ovat samalla puolella järjestöjen kanssa.

Oletetaan, että koalition ajama lainsäädäntö olisi voimassa koko EU:n alueella. Tällä olisi suurempi vaikutus teollistumisessa hyvään alkuun päässeiden mutta edelleen köyhien maiden työväestön ja heidän lastensa hyvinvointiin kuin kaikella maihin suuntautuvalla kehitysavulla yhteensä. Tällaisia maita ovat esimerkiksi Thaimaa, Filippiinit, Bangladesh, Vietnam ja myös Kiina.

Yksistään Kiinasta EU:n alueelle tuotavan tavaran arvo on enemmän kuin kaikkien teollisuusmaiden kaikki kehitysapu yhteensä. Raha puhuu: jos Euroopassa myymisen ehtona olisi se, että asianmukaista huolellisuutta on noudatettu tuotteiden valmistuksen kaikissa vaiheissa, olisivat esimerkiksi pakkotyö ja alipalkkaus uhanalaisempia ilmiöitä kehittyvässä maailmassa kuin nyt on.

KOKENUT VIRKAMIES TOTESI MINULLE, ETTÄ HÄN VOISI HYVIN PERUSTEIN JA USKOTTAVASTI ARGUMENTOIDA SEKÄ LAIN PUOLESTA ETTÄ SITÄ VASTAAN.

EU-TASON säädöksiä ei vielä ole näköpiirissä. Siksi yksi peruste vastustaa vaadittu kansallista lakia, on vedota siihen, että se voisi asettaa suomalaiset yritykset epäedulliseen asemamaan suhteessa kilpailijoihin, joilla ei vastaavaa velvoitetta ole.

Ja kuinka pitkälle yritysten vastuu ulottuu monimutkaisten hankintaketjujen maailmassa? Eräänlaiseksi klassikoksi on muodostunut kolmen Kalifornian yliopiston tutkijan pyrkimys vuonna 2007 selvittää, miten Applen iPod-laitteiden arvonnaisia

muodostuu prosessin eri vaiheissa.

Pikkuiseen laitteeseen tarvittavia 451 erilaista komponenttia valmistettiin lukuisissa eri Aasian maissa sijaitsevilla tehtailla, joista yksikään ei ollut Applen oma. Ja tämä oli tilanne yli vuosikymmenen sitten. Voi vain kuvitella, kuinka monimutkaiset tuotantoketjut ovat nykyisin ja miten sille itsellekin voi olla työlästä varmistua alihankkijoidensa alihankkijoiden toiminnasta.

Asiakokonaisuus on niin monisyinen, että eräs muiden valtioiden vastaaviin lainsäädäntöihin perehtynyt kokenut virkamies totesi minulle, että hän voisi hyvin perustein ja uskottavasti argumentoida sekä lain puolesta että sitä vastaan.

LISÄÄ HUOLELLISUUTTA, KIITOS!

Joukko kansalaisjärjestöjä ja yrityksiä ajaa Suomen lakiin huolellisuusvelvoitetta, joka velvoittaisi Suomessa toimivat yritykset selvittämään tuotantoketjujensa ihmisoikeusvaikutukset yhä tarkemmin.

TEKSTI JUHO PAAVOLA KUVITUS SAMULI SIIRALA

Marketeissa myytävien hedelmä-
mehujen pienet präntit kertovat,
mistä maasta mehu tulee, välillä
kerrotaan tehdaskin. Avoimelta
näyttää, mutta kovin hankalalta
tuntuu selvittää, minkälaisia ihmis-
tarinoita tehtaan nimen ja tuotan-
non taakse kätkeytyy.

On vain luotettava, että kauppa on tehnyt sen minun puolestani.
”Kuluttaja vaatii vastuullisuutta, mutta tosiasiaa hänen on
vaikea saada tietoa siitä, miten ja missä kauppojen tavarat on tuo-
tettu. Vastuullisuussertifikaatti on vasta pienessä osassa tuotteita”,
kansalaisjärjestö Finnwatchin tutkija **Anu Kultalahti** sanoo.

S-ryhmä ja Kesko joutuivat vuonna 2013 liemeen niiden omien
Rainbow- ja Pirkka-tuotemerkkien alla tuotettujen ananasmehujen
takia. Mehujen tuotantoketjuja tutkinut Finnwatch löysi Thaimaassa
toimineista ananastehtaista useita ihmisoikeusrikkomuksia.

S-ryhmän vastuullisuusjohtaja **Lea Rankinen** ymmärtää palaa-
misen aiheeseen. Vaikka kauppa oli aloittanut oman vastuullisuus-
työnsä jo 2000-luvun taitteessa, Thaimaan tapaus osoitti, kuinka
vaikeaa tuotantoketjua oli valvoa.

Mehujen ja mehutiivisteiden toimitajia vaihdettiin. Sekä Kesko että S-ryhmä terästäivät tuotantoketjujensa valvontaa.

”Pitää vain olla avoin ja rehellinen. Näissä asioissa maailma ei muutu hetkessä”, Rankinen sanoo.

”Vaikka kaupan alalla muuten kilpailemme kovastikin, emme halua että kilpailu missään nimessä perustuisi työolojen polkemiseen”, Keskon vastuullisuusjohtaja **Matti Kalervo** sanoo.

LAINSÄÄDÄNTÖ LAAHAA PERÄSSÄ

Suomalaisten kauppaketjujen oma halu selvittää ja kehittää tuotantoketjuaan osoittautui suureksi. Toisinkin olisi voinut käydä. Nykyisen lainsäädännön mukaan Suomessa toimivalla yrityksellä ei ole juridista vastuuta, vaikka sen tuotantoketjussa ihmisoikeuksia maailmalla loukattaisiinkin.

”Yritysten toimintaa säätelevä lainsäädäntö on jäänyt ajasta jälkeen, eikä huomioi globaalien kaupan erityispiirteitä”, Reilu Kauppa ry:n vastuullisuusjohtaja **Tytti Nahi** sanoo.

Tuulet maailmalla kuitenkin puhaltavat siihen suuntaan, että vastuun tuotantoketjun olosuhteista pitäisi olla sillä, joka tuotannosta viime kädessä hyötyy. Siis esimerkiksi Suomessa toimivalla yrityksellä, joka tuo tuotteisiinsa raaka-aineita kehitysmaista.

Vuonna 2011 YK:n ihmisoikeusneuvosto linjasi yritystoimintaa ja ihmis-oikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet. Niiden mukaan valtioilla on velvollisuus suojella ihmisoikeuksia, ja yrityksillä puolestaan vastuu kunnioittaa niitä. Jos yritystoiminnasta seuraa ihmis-oikeusloukkauksia, niiden uhrien on päästävä ”tehokkaiden korjaavien toimenpiteiden pariin” – siis saatava oikeutta ja mahdollisesti myös korvauksia.

Liiketoiminnan näkökulmasta periaatteet tarkoittavat sitä, että yritysten on selvitettävä toimintansa ihmisoikeusvaikutukset ja ihmisoikeusriskit tuoteryhmittäin ja maantieteellisesti.

Tavaroita, joiden tuotannossa esiintyy riski ihmisoikeusloukkauksista, kutsutaan yritysvastuupuheessa *riskituotteiksi*. Alueita, joilla tuotannossa esiintyvä ihmisoikeusloukkaus on mahdollinen tai todennäköinen, kutsutaan *riskialueiksi*.

”YRITYSTEN ON SELVITETTÄVÄ TOIMINTANSÄÄNTÖNSÄ IHMISOIKEUSVAIKUTUKSET.”

Ja jos ihmisoikeusloukkauksia ilmenee, yhtiön on korjattava ne. ”Kun asiaa on selvitetty, on käynyt ilmi, että suomalaisyrityksistä vain 29 prosenttia kertoo itse noudattavansa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuutta. Suomessa moni yritys hoitaa asian todella esimerkillisesti, mutta samaan aikaan meillä on suuri määrä yrityksiä, joita asia ei käytännössä kiinnosta lainkaan”, Finnwatchin Anu Kultalahti sanoo.

”SUOMESSAKIN MYNNISSÄ VOI OLLA TAVARAA, JOKA EI KESTÄ EETTISTÄ TARKASTELUA.”

RANSKASSA JO LAISSA

Ranskassa kattava ihmisoikeuksia koskeva huolellisuusvelvoite kirjattiin viime vuonna lakiin ensimmäisenä maailmassa. Vastaavia suunnitelmia Euroopassa on muun muassa Saksassa ja Sveitsissä. Iso-Britanniassa on puolestaan säädetty orja- ja pakkotyötä koskeva raportointivelvoite.

Suomessa kansalaisjärjestöjen, ammattiliittojen ja yritysten yhteinen rintama on vaalivuoden alla alkanut vaatia lakia huolellisuusvelvoitteesta. Asialla ovat muun

muassa Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Finnwatch ja Reilu Kauppa ry, yrityksistä mukana ovat muun muassa Kesko, S-ryhmä, tekstiilivalmistaja Finlayson ja ravintolaketju Kotipizza.

”Kokemuksemme on, että jos velvoittavuutta ei ole kuin moraalisesti, se ei aina näy käytännön toimissa. Jos velvollisuutta tietää tuotantoketjun oloista ei ole, se johtaa helposti siihen, että yritykset eivät haluaakaan tietää”, SASK:n toiminnanjohtaja **Janne Ronkainen** perustelee.

Suomessa alettiin tehdä ensimmäisiä suunnitelmia YK:n periaatteiden soveltamisesta käytäntöön jo vuonna 2013. Ulkoministeriön asiantuntija **Kent Wilska** näkee, että keskustelu on kehittynyt ja tarkentunut.

”Vuonna 2013 järjestöt halusivat lakia, mutta silloin puhuttiin yleisesti yritysvastuulaista, mikä oli aika ympäröityä. Nyt puhutaan paljon kapeammasta kokonaisuudesta”, Wilska sanoo.

Wilskan mukaan suurin syy keskustelun lisääntymiselle huolellisuusvelvoitteen kirjaamisesta lakiin on huomio siitä, että nykyinen suvereenien valtioiden varaan perustuva sääntöjärjestelmä ei sovi tämän päivän globaaleihin ja monimutkaisiin yritysjärjestelmiin.

”Kehitysmaissa näitä sovittuja sääntöjä ei välttämättä toimeenpanna ja valvota, ja siksi Suomessakin myynnissä voi olla tavaraa, joka ei kestä eettistä tarkastelua”, Wilska sanoo.

RIITTÄVÄ MÄÄRÄ HUOLELLISUUTTA?

Ilmapiiri keskustelulle huolellisuusvelvoitteesta on suotuisa: harva lähtee omalla nimellään sanomaan, että ihmisoikeuksista tuotantoketjussa ei pitäisi kantaa velvoittavaa huolta.

Kansalaisjärjestöjen ja yritysten ihmisoikeusvastuusta käymää keskustelua pitkään seurannut Wilska sanookin, että kyse on lähinnä siitä, minkälaista lakia on realistista lähteä edistämään.

Jotta laista olisi hyötyä, sen pitäisi olla riittävän velvoittava ja rangaistustenkin tuntuja. Realismia ei kuitenkaan ole vaatia jokaisen tuotteen jokaisen komponentin tutkimista.

”Esimerkiksi tonnikalan tapauksessa ei riitä, että yritys auditoi, missä sitä pakataan. On mentävä troolarien tasolle. Sitä vastoin voi miettiä, olisiko järjeä siinä, että alettaisiin selvittää, miten purkin etiketin paperi on tuotettu. Yritysten on käytännössä pakko jotenkin priorisoida toimiaan”, Wilska miettii.

KAIKKI SAMALLE VIIVALLE

Kauppan alalla laki saa kannatusta: erityisesti ruokakauppaa dominoivat S-Ryhmä ja Kesko ovat vahvasti mukana.

”Olemme mukana, koska olemme tehneet asian eteen paljon töitä ja näin työ vastuullisuuden eteen nousee myös esiin. Toinen syy lain edistämiseksi on se, että jos kaikki yritykset tekisivät samat varmistukset tuotantoketjuissaan, olisimme kaikki kilpailutilanteessa samalla viivalla”, Keskon vastuullisuusjohtaja **Matti Kalervo** summaa

S-Ryhmän vastuullisuusjohtaja **Lea Rankinen** on Kalervon kanssa samoilla linjoilla.

Lisäksi hän haluaa nostaa esille pakolais- ja siirtolaisvirtojen tuomat ihmisoikeusriskit tuotannossa. Kehittyvissä talouksissakin heikoimmin kohdellut työntekijät ovat usein siirtolaisia ja pakolaisia naapurimaista tai lähialueilta.

Näin oli myös vuoden 2013 Thaimaan ananasmehutapauksessa, jossa Suomessa myytävän ananasmehun tuotantoketjussa esiintyi ihmisoikeusongelmia.

”Riskimaiden tai tuotannon riskipaikkojen lisäksi yhä oleellisempaa on katsoa yhteiskuntien murroksia ja siirtolaisvirtojen suuntia. Siirtolaisten työllistämiseen liittyy paljon haavoittuvuuksia, joita meidän on opittava tunnistamaan”, Rankinen sanoo.

Tehokkain keino varmistaa tuotantoketjun työolot ovat Rankisen ja Kalervon mukaan laadukkaat, kolmannen osapuolen tekemät auditoinnit.

”Olemme myös oppineet, että auditoinnin on oltava natiivi, joka tuntee paikallisen työskulttuurin sekä lainsäädännön ja osaa paitsi maan oman myös siirtotyöläisten kielen”, Kalervo sanoo.

KESKUSKAUPPAMARI VASTUSTAA

Kaikki eivät innostu ajatuksesta kirjata huolellisuusvelvoite lakiin. Liike-elämän vaikuttajajärjestön Keskuskauppamariin kanta on, että yritysten harmiksi ei tarvita yhtään uutta lakia.

Keskuskauppakamarin varatoimitusjohtaja **Leena Linnainmaa** on vapaaehtoisuuden kannalla.

”Yhtiöt joutuvat katsomaan asiakkaitaan ja sidosryhmiään ja heidän valintojaan”, Linnainmaa sanoo.

Linnainmaa kuitenkin ymmärtää järjestökentän kannan, sillä hän sanoo jakavansa saman päämäärän. Mutta hän ei usko, että Suomessa allekirjoitettu laki tai paperille kirjattavat yrityssuunnitelmat parantaisivat itse ongelmaa eli riskimaissa työskentelevien kehoja olosuhteita.

”Kuinka paljon se tilanne kehitysmaissa ihan oikeasti paranee sillä, että täällä maksetaan konsulteille isoja summia raporttien laatimisesta”, Linnainmaa kysyy.

Pelkästään kuluttajan hartioille Linnainmaa ei ihmisoikeuksien ratkaisua laittaisi. Kansallisen sääntelyn sijaan Keskuskauppakamarissa kaivattaisiin yhteistä Euroopan unionin tason rintamaa. Silloin pelikenttä olisi eri EU-maiden yrityksille sama.

Myös painostuskeinona kohti terveempiä työtapoja EU-tasoinen koalitio olisi yksittäistä maata tehokkaampi.

”Kysymys on myös siitä, kuinka vahvasti EU pitää asiaa esillä kansainvälisillä foorumeilla ja yrittää saada niitä maita keskusteluun mukaan, joissa työolot ovat huonoja”, Linnainmaa näkee.

ASKEL KOHTI EU-SÄÄNTELYÄ

Osa lakiin kirjatun huolellisuusvelvoitteen kritiikistä liittyy siihen, miten suomalaisten askartelu maailmaa muuttaisi. Sen nähdään vain antavan kilpailuetua sellaisille maille kuten Kiina, missä liiketoiminnan käytännöllisyys menee ihmisoikeuksien edelle.

SASK:n toimitusjohtaja Janne Ronkainen ei argumenttia allekirjoita.

”Se on vakiovastaus, että ollaan niin pieniä, mutta se on huono argumentti vastuun väistämiseksi. Jos kukaan ei aloita, ei mihinkään päästäkään. Muilta taas on paha vaatia, jos oma pesä ei kestä tarkastelua”, Ronkainen sanoo.

Sekä järjestöjen että asiassa aktiivisten yritysten tavoitteena on saavuttaa kansallisten lakien kautta EU-tasoinen sääntely, joka velvoittaisi yritykset noudattamaan ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuutta.

”Jos emme halua pelata Kiinan ehdoilla, meidän on luotettava omiimme. Meillä hyvinvointi on vahvaa ja yritysten vastuu suurta. Eikö siis tehtävämme ole saada mahdollisimman moni maa siihen mukaan, tai sitten toinen vaihtoehtomme on vain luovuttaa”, Reilu Kauppa ry:n vastuullisuusjohtaja Tytti Nahi summaa. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

”SE ON VAKIOVASTAUS, ETTÄ OLLAAN NIIN PIENIÄ, MUTTA SE ON HUONO ARGUMENTTI VASTUUN VÄISTÄMISEKSI.”

”KULUTTAJIEN VASTUU ON NAIIVI UTOPIA”

KULUTTAJAT vaativat yhä enemmän vastuullisuutta ja yrityksen sitoutumista inhimillisiin arvoihin. Yksi kritiikin kärjistä sitovaa huolellisuusvelvoitetta kohtaan on siinä, että markkinoiden uskotaan korjaavan tilanteen itse, koska ihmiset eivät halua ostaa hämärän alkuperän tuotteita.

Reilun Kauppa ry:n vastuullisuusjohtaja **Tytti Nahi** ymmärtää ajatuksen. Kokemuksen mukaan se on kuitenkin lähinnä naiivi utopia.

”On reilua edellyttää, että kuluttaja ostaa vastuullisesti tuotettuja tavaroita, mutta

kuluttajan vastuu on silti lähinnä symbolinen. Suurimmasta osasta tavaroita kuluttajan on täysin mahdotonta selvittää, miten ja missä ne on tuotettu, tai miten ihmisiä on kohdeltu”, Nahi sanoo.

Tällä hetkellä käytännössä ainoa tapa varmistua alkuperästä hyllyn äärellä ovat vastuullisuussertifikaatit. Niitä on kuitenkin vasta vain murto-osassa tuotteista. Sertifikaatteja löytyy enimmäkseen elintarvikkeista kuten suklaasta tai kahvista. Sen sijaan esimerkiksi muodista, elektroniikasta tai työkaluista kuluttajan on vaikea saada tietoa.

Finnwatchin tutkija **Anu Kultalahti** huomauttaa, että ihmisoikeuksien polkemisesta syntyneet kohut ovat koskettaneet isoja kuluttajatuotemerkkejä. Hänen mielestään laki olisi tarpeellinen, koska se koskisi kuluttajatuotteiden lisäksi myös yritysten välistä tuotantohöydykkeiden kauppaa ja tuotantoketjua, joka jää helposti julkisuudelta piiloon.

”Sääntely ei tietenkään ole nykyisen norminpurkupolitiikan mukaista, mutta kyllä sääntelyäkin tarvitaan, kunhan se on hyvää sääntelyä”, Kultalahti sanoo.

HUOLELLISUUSVELVOITE EUROOPASSA

ALANKOMAAT

Alankomainen parlamentin alahuone hyväksyi helmikuussa 2017 lain lapsityötä koskevasta huolellisuusvelvoitteesta. Lain voimaantulo edellyttää vielä parlamentin ylähuoneen hyväksynnän.

RANSKA

Pisimmälle YK:n periaatteiden viemisessä lakiin EU-alueella on ehtinyt Ranska, missä huolellisuusvelvoitelaki astui voimaan maaliskuussa 2017. Laki koskee yrityksiä, jotka työllistävät Ranskassa 5000 tai kansainvälisesti 10 000 henkeä.

ISO-BRITANNIA

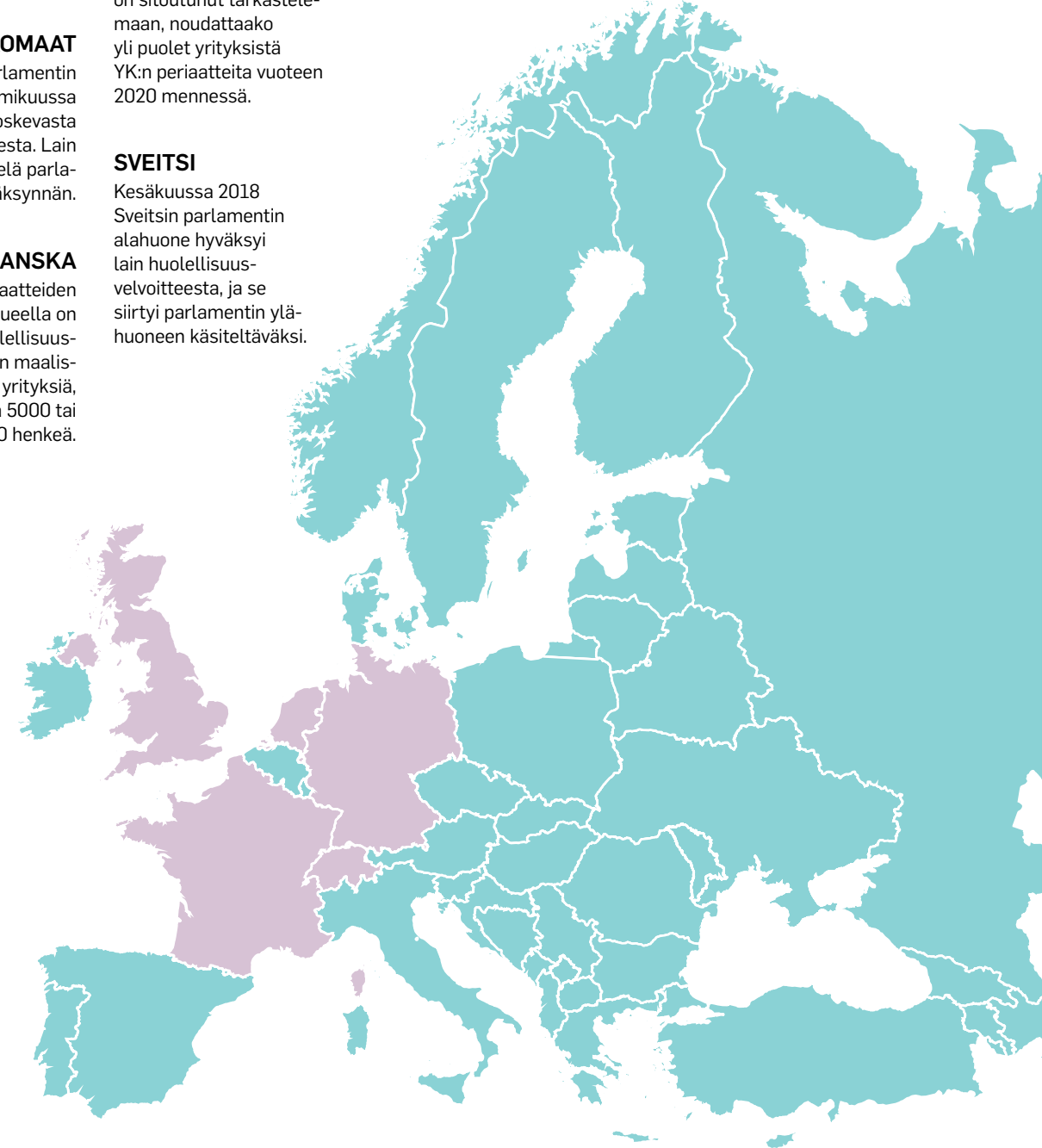
Iso-Britanniassa vuonna 2015 säädetyt pakkotyö- ja ihmiskauppalaain (Modern Slavery Act) mukaan Britanniassa toimivien, yli 36 miljoonan punnan liikevaihtoa tekevien yritysten on julkaistava lausunto sen toimenpiteistä pakkotyön ehkäisemiseksi globaalissa toimitusketjussaan.

SAKSA

Saksassa hallitus on sitoutunut tarkastelemaan, noudattaako yli puolet yrityksistä YK:n periaatteita vuoteen 2020 mennessä.

SVEITSI

Kesäkuussa 2018 Sveitsin parlamentin alahuone hyväksyi lain huolellisuusvelvoitteesta, ja se siirtyi parlamentin ylähuoneen käsiteltäväksi.

Väkiluvun kasvu on hidastunut yhteen prosenttiin vuodessa, ja naiset synnyttävät enää keskimäärin 2,1 lasta. Kaikkiaan bangladeshilaisia on 165 miljoonaa.

BANGLADESH

KEHITYKSEN IHME?

Bangladesh tunnetaan tulvista, ihmispaljoudesta ja köyhyydestä. Silti se on ensimmäisenä väkiluvultaan todella suurena maana poistumassa vuonna 2024 YK:n vähiten kehittyneiden maiden listalta.

TEKSTI TIINA KIRKAS JA FABEHA MONIR KUVAT FABEHA MONIR

Piyara Begum oli seitsemänvuotias, kun sykloni pyyhkäisi Bengalinlahden yli Itä-Pakistaniin marraskuussa 1970. Bholaksi nimetyssä pyörremyrskyssä ja sitä seuranneissa tulvissa kuoli satoja tuhansia ihmisiä. Barisalin maaseudulla Begumin kotitalosta jäljelle jäivät vain puusäleet.

”Menetimme kaiken. Elimme päiväkausia nälässä ja käytimme kaiken aikamme ruoan etsintään.”

Luonnontuhoja seurasi sota. Bangladesh itsenäistyi Pakistanista maaliskuussa 1971. Olot eivät kuitenkaan rauhoittuneet. Talous oli ongelmissa, ja valtio tukeutui ulkomaiseen apuun. Useampi kuin neljä viidestä bangladeshilaisesta eli äärimmäisessä köyhyydessä.

”Muistan, kuinka isoäitini kuoli ripuliin. Lähimpään sairaalaan piti kävellä viisi tuntia.”

Lapsia kuitenkin syntyi.

Begumillakin oli seitsemän sisarusta, joista yksikään ei käynyt kouluun. Koulun sijaan Begum meni naimisiin kaksitoistavuotiaana. Aviomies oli häntä kolmetoista vuotta vanhempi.

”Olin kuolla ensimmäisen lapseni synnytykseen. Jäin kuitenkin henkiin, mutta menetin myöhemmin lapseni.”

Siihen aikaan lähes joka neljäs bangladeshilainen lapsi menehtyi ennen viidettä syntymäpäiväänsä.

KAIKKI ON PAREMMIN

Nyt 55-vuotiaan Piyara Begumin elämä on mallillaan. Hänellä on ruokakauppa Sadarghatin jokisatamassa Dhakassa, jonne hän muutti 35 vuotta sitten.

”En tullut toimeen anoppini kanssa, joten lähdin mieheni perässä pääkaupunkiin töihin. Aluksi työskentelin kotiapulaisena, kunnes otin kaupan hoitooni.”

Begumin kolme aikuista lasta ovat käyneet peruskoulun mutta eivät lukiota. Lapsenlapsien hän soisi jatkavan yliopistoon.

”Kuukaudessa tienaan 20 000 takaa (230 euroa), joista puolet saatan käyttää ruokaan. Loput säästän lapsenlapsieni koulutukseen ja talon rakentamiseen kotikylääni.”

On teitä ja ihmisillä työtä. Joka talossa on sähkö ja televisio. Tytöt ja pojat käyvät koulua ja saavat ilmaiset rokotukset. Kättilöt auttavat synnytyksissä.

”En ole vuosikymmenen kuullut, että kukaan olisi kuollut synnytyksessä.”

Begumin vanhempien unelma oli ruokkia lapsensa kolmesti päivässä.

”Omat lapseni haluavat työtä ja hyvää elämää. He eivät halua lisää lapsia.”

Piyara Begumin tarina ei ole ainoa laatuaan.

Tutkijat puhuvatkin Bangladeshin ihmeestä. Talous kasvaa yli kuuden prosentin vuosivauhtia, ja vain yksi seitsemästä bangladeshilaisesta elää äärimmäisessä köyhyydessä. Vuonna 2010 heitä oli viidennes väestöstä. Vajaassa kymmenessä vuodessa kahdeksan miljoonaa ihmistä on nostanut elintasonsa kansallisen

köyhyysrajan yläpuolelle. Eniten köyhyys on vähentynyt maaseudulla.

Myös hyvinvointi on lisääntynyt. Enää kolme sadasta lapsesta menehtyy alle viisivuotiaana, ja lähes kaikki pääsevät kouluun. Lähes jokaisessa kodissa on puhdasta vettä, ja kolmessa viidestä myös käymälä. Väkiluvun kasvu on hidastunut yhteen prosenttiin vuodessa.

Naiset synnyttävät enää keskimäärin 2,1 lasta. Kaikkiaan bangladeshilaisia on 165 miljoonaa.

JÄRJESTÖJEN VASTUULLA

Maaseutua vaurastuttavat ulkomailla tienavien bangladeshilaisten tulot. Viime vuonna runsaat yhdeksän miljoonaa siirtolaista lähetti perheilleen 12 miljardia euroa, joka vastasi hieman yli seitsemää prosenttia bruttokansantuotteesta.

Rahoilla on rakennettu taloja, perustettu yrityksiä ja palkattu työvoimaa. Maaseudun asukkaiden hyvinvointi pohjaa myös runsaan 2 500 paikallisen kansalaisjärjestön työhön, jota ne tekevät usein ulkomaisella rahoituksella. Järjestöt neuvovat viljelijöitä, kouluttavat lapsia, valistavat ilmaston lämpenemisestä, antavat oikeusapua ja ylläpitävät terveyskeskuksia.

Toki valtiokin rakentaa teitä, kouluja ja sairaaloita mutta näkyy ihmisten arjessa järjestöjä vähemmän. Järjestöjen toiminnasta ovat hyötynneet ennen kaikkea naiset. Jo 1970-luvulla vapaaehtoiset terveydenhoitajat kiersivät kodeissa näyttämässä, kuinka sokerisuola-liuoksella lääkitään lasten ripulia.

Samalla äideille jaettiin ehkäisyvälineitä ilmaiseksi. Säästöpiirit ja pienluotot taas rahoittavat naisten liiketoimintaa ja parantavat heidän toimeentulomahdollisuuksiaan.

Järjestöt myös työllistävät. Esimerkiksi maan suurimman kehitysjärjestön BRACin (lyhenne sanoista

”VIIME VUONNA RUNSAAT YHDEKSÄN MILJOONAA SIIRTOLAISTA LÄHETTI PERHEILLEEN 12 MILJARDIA EUROA, JOKA VASTASI HIEMAN YLI SEITSEMÄÄ PROSENTTIA BRUTTOKANSANTUOTTEESTA.”

Building Resources Across Communities) palveluksessa on kymmeniä tuhansia kokoaikaisia työntekijöitä sekä vapaaehtoisia terveydenhoitajia ja opettajia.

"MADE IN BANGLADESH"

Kolmannes bangladeshilaisista asuu kaupungeissa, joissa toimeentulomahdollisuuksia tarjoavat tuhannet kokoonpanotehtaat. Niistä iso osa sijaitsee Dhakassa ja valmistaa vaatteita alihankintana ulkomaisille tuotemerkeille.

Vaateteollisuus työllistää viitisen miljoonaa ihmistä, joista neljä viidestä on naisia. Välillisesti vaateteollisuudesta hyötty kolminkertainen määrä ihmisiä.

Tehdastyö on monelle maaseudun naiselle tilaisuus itselliseen elämään. Vähimmäispalkka vaatetehtaassa on kuitenkin vain alle 60 euroa kuukaudessa.

"Vaateteollisuus hyötty halvasta työvoimasta. Ulkomaisten valmistajien on edullisempaa teettää työt Bangladesissä kuin esimerkiksi Intiassa", sanoo sosiologian professori Mohammad Jasim Uddin.

servaloesityksin. Poliitikot kiittelivät menestyksestä ja valoivat uskoa entistä parempaan huomiseen.

Periaatteessa kyse on lupauksesta, joka Bangladeshin on lunastettava vielä pari kertaa. Taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen on oltava vakaata ja sen on kohennettava kaikkien bangladeshilaisten elinoloja.

Käytännössä Bangladeshilla ei ole paluuta vähiten kehittyneeksi maaksi, koska sääntöjen mukaan listattujen maiden väkiluvun tulee olla alle 75 miljoonaa.

Mohammad Jasim Uddinin mielestä Bangladeshilla on paljon parannettavaa.

"Nyt vauraus keskittyy, ja eriarvoisuus kasvaa. Miljoonat ihmiset asuvat slummeissa virallisen talouden ulkopuolella", Uddin toteaa.

Vaikka köyhyys onkin vähentynyt, 21 miljoonaa bangladeshilaista elää yhä äärimmäisessä köyhyydessä. Alle viisivuotiaista lapsista joka kolmas on aliravittu.

Uddin pelkää, että hallituksella ei ole suunnitelmaa tulevan varalle. Tärkein kysymys on, kuinka kauan Bangladeshin vaateteollisuus kykenee kilpai-

"VAIKKA KÖYHYYS ONKIN VÄHENTYNYT, 21 MILJOONAA BANGLADESHILAISTA ELÄÄ YHÄ ÄÄRIMMÄISESSÄ KÖYHYDESSÄ. ALLE VIISIVUOTIAISTA LAPSISTA JOKA KOLMAS ON ALIRAVITTU."

Hän muistuttaa, että Bangladeshin talouskasvu perustuu siirtolaisten rahalahetyksen ohella juuri vaateteollisuuteen. Sen osuus on yli 12 prosenttia bruttokansantuotteesta ja 80 prosenttia valtion kokonaisviennistä.

Jo itsenäisyyden alkuaikoina maan ensimmäinen presidentti **Sheikh Mujibur Rahman** suuntasi tekstiili- ja vaatetuotantoa kotimarkkinoilta vientiin. Muutosta avitti maailmanlaajuinen kiintiösopimus *MFA (Multi Fibre Arrangement)*, joka vuosina 1974–2005 helpotti tekstiilien ja vaatteiden vientiä teollisuusmaihin Bangladeshin kaltaisista köyhistä maista.

Bangladeshin tuotantotahti on ollut huima. 1980-luvulla se vei vaatteita muutamalla miljoonalla eurolla, vuonna 2007 jo vajaalla kahdeksalla miljardilla eurolla. Nyt summa on yli 24 miljardia euroa.

Hallituksen tavoitteena on nostaa viennin arvo 43 miljardiin euroon vuoteen 2021 mennessä, jolloin Bangladesh juhlii 50-vuotista itsenäisyyttään.

ENTÄ TULEVAISUUS?

Vuonna 2015 Maailmanpankki määritteli Bangladeshin alemman keskitulotason maaksi (englanniksi *lower middle income country*). Viime maaliskuussa YK ilmoitti poistavansa Bangladeshin vähiten kehittyneiden maiden listalta vuonna 2024.

Ilmoitusta juhliittiin Dhakassa ilotulituksin ja la-

lemaan halvalla työvoimalla, kun globaalit vaatevalmistajat etsiytyvät sitäkin edullisempien tuotantokustannusten maihin, kuten Etiopiaan.

Vähiten kehittyneenä maana se nauttii vielä tulli-vapauksista Euroopan unionin markkinoilla mutta ei enää vuoden 2024 jälkeen.

Tavallisten ihmisten vaikutusmahdollisuudet ovat rajalliset. Bangladeshissa kansalaisjärjestöt keskittyvät tarjoamaan palveluita sen sijaan, että ne kannustaisivat kansalaisia vaatimaan valtiota vastuuseen hyvinvoinnistaan.

"Kansalaisyhteiskunta on heikko ja demokratian tila kapea. Korruptio on yleistä kaikilla hallinnon tasoilla, ja työpaikkaan tarvitaan rahaa ja poliittisia suhteita", Uddin sanoo.

Piyara Begum vaatii päättäjiltä laadukasta ja ilmaista opetusta. Hän on huomannut, että yhä useammat vanhemmat lähettävät lapsensa yksityiskouluihin.

"Jos maksuton koulutus ei ole hyvää, miten lapsemme pärjäävät tulevaisuudessa?" Begum kysyy. •

Tiina Kirkas on vapaa toimittaja. Fabeha Monir on bangladeshilainen toimittaja ja kuvaaja, joka on haastatellut Piyara Begumia Dhakassa.

KEHITYSLEHTI/FI/PASVENSKA

"Kuukaudessa tienaan 20 000 takaa (230 euroa), joista puolet saatan käyttää ruokaan. Loput säästän lapsenlapsieni koulutukseen ja talon rakentamiseen kotikylääni", Piyara Begum kertoo.

VÄHITEN KEHITTYNEET VALTIOT

BANGLADESHIN lisäksi muun muassa Sambia on Maailmanpankin luokituksessa "lower middle income country (LMIC)" eli alemman keskitulotason maa, mutta YK:ssa molemmat kuuluvat vähiten kehittyneiden maiden listalle (englanniksi "least developed country" eli LDC).

Ero selittyy erilaisilla luokitteluperusteilla. Maailmanpankki jakaa maat neljään ryhmään ainoastaan henkeä kohden lasketun bruttokansantuotteen perusteella. YK:n luokittelu huomioi sen lisäksi maiden inhimillisen kehityksen ja taloudellisen haavoittuvuuden.

Tällä hetkellä YK:n vähiten kehittyneiden maiden listalla on 47 valtiota. Näistä 33 on Afrikassa ja 13 Aasiassa. Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueella ainoastaan Haiti kuuluu vähiten kehittyneisiin maihin.

Luokituksessa henkeä kohden lasketun bruttokansantuotteen tulee olla alle 1 242 Yhdysvaltain dollaria. Inhimillistä kehitystä arvioidaan muiden muassa aliravitsemuksen yleisyydellä, alle viisivuotiaiden lasten kuolleisuudella ja lukutaitoisten aikuisten osuudella väestöstä.

Taloudellista haavoittuvuutta mitataan muiden muassa asukasluvulla, viennin monipuolisuudella ja luonnononnettomuuksien uhrien määrällä. Listalle ei hyväksytä valtioita, joiden väkiluku ylittää 75 miljoonaa.

Tähän mennessä vähiten kehittyneiden maiden listalta ovat poistuneet Botswana (1994), Kap Verde (2007), Malediivit (2011), Samoa (2014) ja Päiväntasaajan Guinea (2017).

Bangladeshissa enää kolme sadasta lapsesta menehtyy alle viisivuotiaana, ja lähes kaikki pääsevät kouluun.

NAHKAKUULA SEKOITTI NUPIT

Jalkapallo on Afrikan mantereen ylivoimaisesti seuratuin urheilulaji. Kuvasarja Keniasta sukeltaa kenialaiseen jalkapallokulttuuriin. Syrjäisimmistäkin maan kolkista löytyi kesän MM-kisojen aikana paikka, jonne väki kerääntyi television ääreen.

TEKSTI ALEKSI VIENONEN KUVAT ALLAN GINCHI JA ESA SALMINEN

AFRIKKALAISEN jalkapallon taso nousi 1970-luvulla niin paljon, että jalkapallolegenda Pelé ennusti, että Afrikan maa voittaa jalkapallon MM-kisat vielä ennen vuosituhannen loppua.

Ennuste odottaa yhä toteutumistaan. Vuoden 2018 jalkapallon MM-kisoissa mukana olleet viisi Afrikan maata, Egypti, Marokko, Nigeria, Senegal ja Tunisia jäivät alkulohkoihinsa.

Afrikan alisuorittaminen on kuitenkin osin näköharhaa: maajoukkuepeleissä erityisesti Senegal ja Norsunluurannikko pärjäävät paremmin kuin niiden oikeastaan kuuluisi.

Tähän tulokseen on tullut talouslehti *The Economist*. Lehti perustaa näkemyksensä tilastoaineistoon, joka kattoi kaikki vuoden 1990 jälkeen maailmassa pelatut kansainväliset ottelut sekä lopputulosten kannalta keskeiset taustamuuttujat. Näitä ovat maan väkiluku, lajin suosio maassa sekä maiden varallisuustaso.

Kenialaisen Sibloinin kansallispuiston vartijat Ali ja Kiura unohtavat arkityönsä hetkeksi ja keskittyvät jalkapallohuumaan. He katsoivat 11. heinäkuuta Kroatian ja Englannin välistä ottelua rynnäkkökiväärit kädessä.

Paikalliset ovat kokoontuneet "klubille" Loiyanganin pikkukaupunkiin Kaakkois-Keniassa katsomaan Ranskan ja Belgian välistä ottelua.

WE CARE FOR YOUR HAIR

SALOON

NATTY SELF HELP YOUTH GROUP
SPORTS & VIDEO SHOW

RUSSIA KNOCK OUT

2:50 PM SPAIN vs RUSSIA 201=

DENMARK

9:00 PM CROATIA 201=

OM...ER...S

IN
IDRY
OUT
ING
ING
ING
ET

LOA

Värikäs liitutaulu mainostaa päivän pelejä Kiberan slummissa Nairobissa.

Kenialaiset katsovat jalkapallon MM-kisoja usein älypuhelimet käsissään. Ruudulla ei vilku sosiaalinen media, vaan vedonlyöntisovellukset.

Älypuhelimilla tapahtuvaa jalkapallovedonlyöntiä markkinoidaan näyttävästi kadunvarsilla Nairobissa.

ALLAN GINCHI KENIALAINEN
VALOKUVAAJA. ESA SALMINEN
ON VAPAA TOIMITTAJA.

SANSIBAR

Moottoripyöräilevä MALARIAN- TORJUNTA- JOUKKO

Moottoripyöräilevät kenttätyöntekijät, joilla on mukanaan tarvittavat lääkkeet, älypuhelin ja tablettitietokone, ovat osoittautuneet tehokkaaksi aseeksi malarian torjunnassa Tansaniaan kuuluvalla Sansibarin saarella.

TEKSTI JA KUVAT SOFI LUNDIN

Hän polkaisee moottorin käytiin. Pakoputkesta pölyää musta paksu savu.

Habiba Suleiman Seif, 32, kaivaa esille kännykkänsä ja lukee viimeisimmät tekstiviestit. Shakanin kylän terveysasema raportoi tekstiviestillä malariapotilaista. Habiba kiiruhtaa terveysasemalle saamaan lisätietoja malariatartunnan saaneesta. Tämän jälkeen hän ajaa moottoripyörällään potilaan kotiin.

Moottoripyörällä, malarialääkkeillä, tablettitietokoneella ja malarian torjuntaan räätälöidyllä mobiilisovelluksella varustettu Habiba kiertää malaripotilaiden koteja. Kotikäynneillä hän pyrkii estämään tartunnan leviämisen ja tekee malariatestejä sairastuneen perheenjäsenille.

Habiba on *Malaria Surveillance Officer*, malaria-seurantavirkailija.

”2000-luvun puolivälissä noin puolet koululaisista kanto malariaa. Saimme paljon puheluita opettajilta, jotka tarvitsivat apua oppilaille, jotka olivat menneet malariasta tajuttomaksi koulussa”, Sansibarin malarian-torjuntaohjelman johtaja Abdul Suleiman Ali sanoo.

Nyt taudin esiintyvyys väestössä on laskenut 40 prosentista noin 0,003 prosenttiin.

Suleiman Ali on työskennellyt ohjelman johdossa jo yli kaksikymmentä vuotta.

Hän kertoo, että erityisesti torjunta-aineilla kyllästettyjen hyttysverkkojen jakaminen, tehokkaat hyttyskarkotteet sekä kenttätyöntekijöiden ja lääkäntähenkilöstön kouluttaminen ovat olleet tärkeitä toimenpiteitä taistelussa malariaa vastaan.

”Tämä on kattava ohjelma. Koko yhteisö on otettu mukaan. Tärkeintä on ollut muuttaa ihmisten käsityksiä malariasta”, Suleiman Ali sanoo.

PANOSTUKSIA MOBIILISOVELLUKSIIN

Habiba kaartaa pois päätieltä saviselle metsätielle. Pienen talon edessä istuu kymmenenvuotias Talib Ali. Hänellä on todettu terveysasemalla malaria. Nyt Habiba tekee malariatestit koko perheelle.

Testit osoittavat, että myös Alin pikkuveljellä on malaria. Habiba avaa tablettitietokoneensa ja kirjaa tiedon tietojärjestelmään.

”Data kulkee ilmassa nopeammin kuin hyttysset”, Habiba sanoo.

Kotikäynneillä Habiba tekee malariatestit kaikille malaripotilaan perheenjäsenille ja antaa valistusta taudista.

VUOSINA
2012–2015
KENTTÄTYÖNTEKIJÄT
TEKIVÄT
SANSIBARILLA NOIN
10 000 KOTIKÄYNTIÄ.

Sovelluksen nimeksi on annettu *Coconut Surveillance* – kookospähkinäseuranta.

Android-käyttöjärjestelmälle luotu mobiilisovellus auttaa kenttätyöntekijöitä rekisteröimään potilastiedot.

Järjestelmä hyödyntää myös tekstiviesti-ilmoituksia. Niitä käytetään kenttätyöntekijöiden tiedottamiseen ja johtamiseen.

Panostukset mobiiliteknologiaan ovat tuoneet tuloksia Sansibarilla. Vuosina 2012–2015 kenttätyöntekijät tekivät noin 10 000 kotikäyntiä ja 40 000 malariatestiä.

”Nyt pystymme tekemään tiiviimpää yhteistyötä eri terveysasemien kesken. Tekstiviestijärjestelmä on nopea ja tehokas. Se on vaikuttanut merkittävästi siihen, että olemme päässeet työssämme näinkin pitkälle”, Habiba sanoo.

JOUKON AINOA NAINEN

Moottoripyörällä ajava nainen on Sansibarilla harvinainen näky. Ihmisten päät kääntyvät, kun Habiba puikkelehtii eteenpäin.

Hän on malarian-torjuntaohjelman ainoa naispuolinen kenttätyöntekijä. Kenttä koostuu 165 kylästä.

Sansibarin malarian-torjuntaohjelman 20 kenttätyöntekijän työalueeseen kuuluu käytännössä Sansibarin jokainen koti ja talo.

”Alussa mukana oli muitakin naisia kuin minä, mutta he lopettivat huomattuaan, kuinka raskasta tämä työ on. Pitkät päivät kentällä ovat vaativia. Tämä työ vaatii todellista kutsumusta ja kiinnostusta”, hän sanoo.

ENNENKIN YRITETTY

Sansibar lähestyy malariaongelman lopullista ratkaisua. Tavoitteena on, että malaria on kitketty saarelta kokonaan vuoteen 2023 mennessä.

Malariaa vastaan on käyty taistelua Sansibarilla myös 1950- ja 1960-luvuilla. Ponnistelut epäonnistuivat. Epäonnistumista selvittäneet tutkimukset osoittivat

Moottoripyörällä kulkeva nainen on harvinainen näky Sansibarilla. Habiba Suleiman ei aja huvikseen, vaan kiertää moottoripyörällään malariapotilaiden luona.

Vaikka Sansibarin malarian torjuntaan on luotu oma mobiilisovellus, kirjataan potilastietoja edelleen myös käsin.

MALARIAA VASTAAN ON KÄYTTY TAISTELUA SANSIBARILLA MYÖS 1950- JA 1960-LUVUILLA. PONNISTELUT EPÄONNISTUIVAT.

yhdeksi syyksi, että malariaa levittäneet hyttyset kehittivät sietokyvyn hyönteismyrkyille. Epäonnistumiseen vaikutti myös hyönteisverkkojen heikko laatu.

Nyt läpimurto tuntuu olevan lähellä. Tästä antaa viitteitä muun muassa se, että Sansibarilla todetut malariatartunnat on saatu usein Sansibarin ulkopuolelta.

”Malariapotilaita on varsin vähän verrattuna tilanteeseen muutama vuosi sitten. Suurin osa malariatartunnan saaneista on saanut tartunnan muualta kuin Sansibarilta”, Kisaanin terveysaseman laboratoriohoitaja **Hadidja Ali** sanoo.

Matkustusaktiivisuus onkin yksi aihe, josta kenttätyöntekijä Habiba kysyy potilaiden luona.

”Meidän täytyy tietää, onko malariatartunta paikallinen vai onko se saatu muualta. Jos tartunnan lähde on Sansibarilla, meidän täytyy lähde löytää ja hoitaa”, Habiba sanoo.

MONIA RAHOITUSLÄHTEITÄ

Malariantorjuntaohjelman taustalta löytyy monia tukijoita. Päävastuu ohjelmasta on kuitenkin saaren paikallishallinnolla.

Rahoitusta on saatu etenkin USA:sta (*U.S. President's Malaria Initiative*) sekä Sveitsissä päämajaansa pitävästä *The Global Fundista* (*The Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria*).

GLBAALI MALARIAEPIDEMIA NUJERTUU

- Malariatartunnan saa maailmassa noin 200 miljoonaa ihmistä joka vuosi.
- Vuosittain malariaan kuolee maailmassa noin 500 000 ihmistä.
- 90 prosenttia malariakuolemista tapahtuu Saharan eteläpuolisessa Afrikassa.
- Malariakuolemat ovat vähentyneet maailmassa 62 prosenttia vuodesta 2000 vuoteen 2015.
- Globaalit panostukset malarian torjuntaan ovat estäneet arviolta 1,2 miljardia malariatartuntaa ja 6,2 miljoonaa kuolintapausta vuosina 2000–2015.

Lähde: WHO

Mukana on myös pohjoismaista tutkimuspanosta. **Anders Björkman** on infektiolääketieteen professori Tukholman Karoliinisessa instituutissa. Hän on tutkinut malariaa pitkään ja on mukana myös Sansibarin malariantorjuntatyössä.

Hän on perustanut tutkimusryhmän, joka etsii keinoja vähentää malarian tarttuvuutta ja taudin aiheuttamaa kuolleisuutta.

Dagens Nyheterille antamassaan haastattelussa Björkman toteaa, että malariantorjunnassa tehokkaiksi keinoiksi on havaittu torjunta-aineilla käsitellyt hyttysverkot ja yhdistelmä lääkeyksityksen käyttö.

Yhdistelmä lääkeyksitystä tarvitaan etenkin silloin, jos malarialainen on kehittänyt resistenssin tavanomaisia malarialääkkeitä vastaan. Yhdistelmä lääkeyksitys pohjautuu kiinalaisesta yrtistä eristettyyn artemisiiniin. Kiinalaiset ovat käyttäneet artemisiiniä malarian hoitoon vuosisatojen ajan.

Björkman korostaa myös malariaseurannan merkitystä.

”Sansibarin lapsikuolleisuus on onnistuttu puolittamaan malariaseurantaan kehitettyjen uusien työkalujen ansiosta”, Björkman sanoo. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Ruotsinkielisestä alkuperäistekstistä kääntänyt Aleksi Vienonen.

KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

Pasi Rinne uskoo vakaasti siihen, että maailma parantuu kannattavan ja kestävä liiketoiminnan kautta.

KESTÄVÄN KASVUN LÄHETILÄS

Pasi Rinne on yrittänyt muuttaa maailmaa niin kansallisen politiikan kuin YK:n kautta. Hänestä vain kestävä yksityinen liiketoiminta on riittävän nopeaa vastaamaan kiireeseen.

TEKSTI JA KUVAT JUHO PAAVOLA

Pasi, ei hätää.

Viisaat sanat saapuivat Pasi Rinteen korvaan erään saamelaismiehen suusta. Oltiin Murmanskissa 1990-luvun puolivälin tietämillä. Neuvostoliiton aikana saamelaismiehen perhe oli hajotettu ja pakkosiirretty tuhansia kilometrejä etelämäksi Kaukasiaan. Päästyään takaisin kotiin mies rakensi elämänsä uudelleen ja aloitti työt paikallisen saamelaisyhdistyksen sihteerinä.

Rinne oli työmatkalla, joka liittyi ympäristöyhteistyön suunnitteluun. Matkan aikana saamelaisyhdistyksen toimisto ryöstettiin. Edellisenä päivänä oli murtauduttu saamelaisen kotiin. Saamelaismies uskoi kuitenkin elämään.

”Aamulla tulemme töihin, teemme päivän töitä ja illalla maailma on pikkuisen parempi”, mies totesi Rinteelle.

Kestävän liiketoiminnan konsulttiyhtiö *Gaia Groupin* hallituksen puheenjohtajana työskentelevä Rinne kertoo tarinan yhtiön toimistossa Helsingin Bulevardilla. Siihen tiivistyy Rinteen ajatus maailmasta. Joskus se on epäreilu ja joskus arvaamaton. Silti kuitenkin koko ajan äärettömän arvokas. Ja kantokyvyltään meidän itsemme luomien ongelmien uhkaama.

”Saamelaismiehen kohtalo ja hänen asenteensa muistuttavat minua mittasuhteiden merkityksestä. Yhtä hyvin voisimme vain lannistua ja olla tekemättä mitään”, Rinne sanoo.

Rinne perusti Gaian **Juha Vanhasen** kanssa vuonna 1993. Tuolloin 24-vuotias Rinne näki yhteiskunnassa tilauksen kestävä kehityksen konsulttitoimistolle. Hän halusi, että kestävästä kehityksestä puhuminen muuttuisi yrityskuvan kiillottamisesta raudankovaksi tekemiseksi.

Rinteen mukaan maailmassa ei enää ole aikaa ”nysväillä”, jos ilmastonmuutoksen ja maapallon rajallisen kantokyvyn kaltaiset ongelmat halutaan ratkaista ajoissa.

”Politiikalla ja regulaation kehittämällä osansa, mutta se ei ole koskaan riittävän nopeaa tuodakseen ratkaisuja isoihin ongelmiin. Ne syntyvät vain, jos syntyy kannattavaa liiketoimintaa, joka tarjoaa ratkaisuja käsillä oleviin ongelmiin.”

SALOSTA HAVANNAAN

Toimisto Helsingissä, sielu maailmalla, sydän maalla. Niin voisi Pasi Rinnettä kuvailla. Hän syntyi Helsingissä ja kasvoi maanviljelijäperheessä Salossa, missä Rinne nykyisinkin perheineen asuu.

Opiskeluaikansa Rinne kulutti Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa. Ensimmäinen oikea työpaikka enteili tulevaa. Lukiolaisten liiton pääsihteerinä Rinne oli kiinni koulutuspolitiikassa ja -uudistuksissa. Sokeriksi pohjalle sattui matka Kuubaan, missä Rinne kavereineen päätyi viettämään illan **Fidel Castron** seurassa.

”Sen muistan, että hän ei juuri muita kuunnellut. Siinä meni kolme tuntia, kun Fidel joi rommia, poltti sikareita ja esitelmöi meille.”

Castron keskustelutekniikka ei tarttunut. Rinne kuuntelee, miettii, ja kun hän vastaa, lauseet ovat harkittuja.

”Anteeksi, en osaa sanoa näitä asioita kovin lyhyesti”, Rinne toteaa pariinkin otteeseen.

Osin se johtuu henkilöstä, osin työstä. Se on opettanut Rinteelle, että mitä enemmän asioihin tutustuu, sitä monimutkaisemmiksi ne muuttuvat.

Kun Gaia jo pyöri omillaan, Rinne siirtyi ympäristöministeri **Pekka Haaviston** (vihr.) erityisavustajaksi vuosiksi 1996–1999.

”Sain tärkeän kokemuksen siitä, miten valtionhallinto toimii, miten asiat esitellään ja viedään päätöksentekoon.”

TÖIHIN GENEVEEN

Jos työ Haaviston aisaparina opetti kansallisen päätöksenteon salat Rinteelle, vihki seuraava pesti YK:ssa kansainvälisen politiikan maailmaan. Vuodet 1999–2007 hän työskenteli YK:n ympäristöohjelmassa asemapaikkanaan Geneve, missä myös Haavisto työskenteli. Ensin Rinne toimi Gaian kautta neuvonantajana ja sitten suorassa työsuhteessa osastopäällikkönä.

”2000-luvun taitteessa YK eli **Kofi Annanin** alaisuudessa kenties parasta hetkeään. Oli yksi suurvalta eli Yhdysvallat, sotia ja luonnonkatastrofeja. Tarvittiin yhteistä tekijää, ja YK ratkoi vaikeita asioita ja sai Nobelin rauhanpalkinnonkin”, Rinne listaa.

Rinteestä kuitenkin alkoi tuntua siltä, että YK:n toiminta alkoi paisua jopa liian suureksi. Panostukset kasvoivat niin humanitaarisen avun, sota- ja konfliktialueiden jälleenrakennustyön, rauhan- turvaamisen, kansainvälisten sopimusten kuin kansainvälisen yhteistyön ja talouspakotteidenkin saralla.

”Nämä osa-alueet olivat helposti keskenään ristiriidassa, järjestöjen välinen nokkapokka kasvoi budjettien mukana, eikä toiminta ainakaan nopeutunut tai virtaviivaistunut.”

Rinteen mielestä asiat eivät läheskään aina ottaneet toteutukseen riittävän nopeasti ja kustannustehokkaasti. Ja silti ratkaisuilla ja hankkeilla oli kiire.

”Tunnistin sen, että siinä ihmisistä voi tulla kyynisiä, ja että on parempi nähdä mahdollisuuksia muualla.”

TAKAISIN SUOMEEN

Viisi vuotta sitten Rinne päätti palata Suomeen ja täysipäiväisesti Gaian pariin.

”Lapsemme olivat syntyneet Genevessä ja alkoivat sveitsiläistyä. Halusimme, että he saavat kasvaa Suomessa.”

Toimisto Suomessa oli jo kasvanut, ja YK-pestinsä loputtua Genevessä Rinne oli perustanut kaupunkiin yhtiön sivukonttorin. Nykyisin Gaialla on toimistot myös Ruotsissa, Etiopiassa, Kiinassa, Argentiinassa ja Yhdysvalloissa.

Vielä 1990-luvulla Gaian tapainen konsulttitalo oli uusi asia. Alussa työ keskittyi yritysten ympäristöjohtamisjärjestelmiin ja asiakkaiden maineenhallintaan. Tehtäväkenttä laajeni uusiutuviin energiaratkaisuihin, riskienhallintaan, ilmastonmuutoksen hallintaan ja yritysten vastuullisuuteen.

Nyt gaialaiset pitää kiireisenä erityisesti kiertotalous. Termi sisältää ajatuksen siitä, että tuotteiden ja hyödykkeiden positiiviset elinkaari-vaikutukset maksimoidaan, jäte- ja sivuvirrat hyödynnetään raaka-aineina ja niistä syntyy uusia tuotteita. Kiertotalouden alla tuotteiden ostamisen tai omistamisen sijaan voidaan hankkia palveluita.

KANNATTAVAA BISNESTÄ

Alkaa käydä selväksi, että Rinne on maailman pelastamisessa tosisaan. Se vaatii kykyä tehdä työtunteja toisensa perään – ja vähintään yhtä hyvää kykyä olla laskematta niitä. Haastattelun aikana Rinteen puhelin tärisee usein, Rinne vilkuilee, mutta pitää keskittymisen tiukasti keskustelussa.

”Minut tuntevat ovat sitä mieltä, että olen mukavampi ihminen, kun minulla on riittävästi tekemistä”.

Rinne korostaa usein, että toimivan kiertotalouden ja kestäväen liiketoiminnan ehtona on yritysten taloudellinen kannattavuus. Jos sitä ei ole, ei vaikuttavuuttakaan synny.

”Kun aloitimme Gaian 1990-luvun alkupuolella, asiaa ei vielä oikein ymmärretty. Kysyntää piti luoda suorastaan raivopäisesti”, Rinne kertoo.

Sittemmin kestäväen liiketoiminnan edistäminen on osoittautunut Gaialle itselleen kestäväksi bisnekseksi. Viime vuonna yhtiössä työskenteli noin 50 työntekijää, jotka loivat asiantuntijatyöllä noin 4,4 miljoonan euron liikevaihdon. Tulosta syntyi yli puoli miljoonaa euroa. Yli 13 prosentin liikevoittoakin voi pitää vähintäänkin hyvänä.

Joku voisi kysyä, eikö maapallon hädän kääntäminen liikevoitoksi ole väärin. Rinne huomauttaa, että Gaian asiakkaat kyllä

maksavat, mutta he myös osaavat vaatia rahoilleen vastinetta.

Sitä varten yhtiössä pitää olla korkeasti koulutettuja ja kokeneita asiantuntijoita, jotka ovat kunnianhimoisia työn laadun suhteen.

”Emme ole lähteneet mukaan maailmaan, missä olisi lyhytaikaisia projektitöitä ja niille tekijöitä. Niin ei saada riittävää osaamista.”

Rinne kavahtaa ajatusta konsultista mielipidekoneena. Hänen mielestään konsultin on kyettävä ammattitaitoisesti analysoimaan ja etsimään luovia ratkaisuja ongelmiin, jotka eivät lähtökohtaisesti ole yleensä mukavia.

Asiakas maksaa siitä, että vastaukset heidän ongelmiinsa syntyvät nopeasti. Se puolestaan edellyttää kovien asiantuntijoiden joukkoa ja sen osaamisen jatkuvaa päivittämistä. Jos oma firma eläisi kädestä suuhun, kilpailukyky romahtaisi, Rinne huomauttaa.

”Jatkuvuus on osa vastuullisuutta, jonka avulla pystymme tarjoamaan pysyvän ja kehittävän työpaikan korkeasti koulutetuille ihmisille. Viime vuodet olemme kasvaneet maltillisesti, ja se on suunnitelmassa jatkossakin.”

PASI RINNE

IKÄ: 49

KOULUTUS: Valtiotieteen kandidaatti, Helsingin yliopisto.

TYÖ: Gaia Group Oy:n hallituksen puheenjohtaja.

PERHE: Naimisissa, kolme lasta.

HARRASTUKSET: Mökkeily, liikunta, musiikki ja lukeminen.

Tällä hetkellä Pasi Rinteen luotsaama konsulttiyritys Gaia työskentelee paljon kiertotalouskysymysten parissa.

”POLITIIKALLA JA REGULAATION KEHITTÄMISELLÄ OSANSA, MUTTA SE EI OLE KOSKAAN RIITTÄVÄN NOPEAA TUODAKSEEN RATKAISUJA ISOIHIN ONGELMIIN.”

KEHITYSRAHOITUS MURROKSESSA

Viime aikoina keskusteluun kehitysyritysten välisestä ovat nousseet niin sanotut sosiaaliset vaikuttavuusjohtamiset eli *SIB-rahastot (Social Impact Bond)*. Ne kääntävät päälaelleen perinteisen tavan rakentaa kehityshankkeita.

Perinteinen tapa on aloittaa järjestäjän tarjouskilpailulla. Kun voittaja on selvinnyt, tämä saa rahat hankkeen toteutukseen. SIB:t puolestaan lähtevät selättämään ongelmaa raha ja tavoite edellä. Kun varat on kerätty yksityisiltä tai julkisilta sijoittajilta, hankkeelle asetetaan tietyt vaikuttavuustavoitteet. Jos ne täyttyvät, kehityshankkeen järjestäjä maksaa sijoituksen korkoineen sijoittajille takaisin.

Näin yksityiselle sijoitusvarallisuudelle saadaan sosiaalinen

päämäärä, joka parhaimmillaan tarjoaa myös riittävän tuoton.

Onnistuneet vaikuttavuusinvestointihankkeet luovat sitten edellytyksiä kanavoida lisää yksityistä rahaa ratkaisujen skaalautumiseen eli toteuttamiseen laajemmassa mittakaavassa. Parhailaan Gaia tekee Euroopan komissiolle työtä SIB:ien kehittämiseksi.

”Ne kehittyvät nopeasti ja voivat tarjota erinomaisia vaihtoehtoja esimerkiksi vesi- ja energia sektoreilla. En halua liputtaa liikaa sen puolesta, että kehitysrahoitus olisi vain bondi- tai edes vaikuttavuusperusteista, mutta vaikuttavuusperusteinen rahoitus tulee muutaman vuoden sisällä uudistamaan kehitysavun rahoitusta”, Rinne näkee. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

VOIKO KEHITYSAVULLA VAIKUTTA MAAHANMUUTTOON?

Tutkimukset ovat osoittaneet, että kehitysmaiden taloudellisen hyvinvoinnin parantuminen saattaa lyhyellä ja keskipitkällä tähtämellä lisätä muuttoliikkeitä. Julkisuudessa käytävässä keskustelussa kehitysavun toivotaan kuitenkin hillitsevän maahanmuuttoa. *Kehitys-Utveckling* pyysi kahta ulkoministeriön kehityspolitiikan neuvonantajaa kirjoittamaan omakohtaisen kolumnin tästä ristiriidasta.

DAVID KORPELA

ONNEKSI HISTORIA ANTAA PERSPEKTIIVIÄ

Olen syntynyt toisen polven elintaso-pakolaisperheeseen. Kuulusiko minun hävetä sitä, että omat isovanhempani ovat sodan jälkeen lähteneet Suomesta Kanadaan paremman elämän perässä?

Kehityspoliittisena neuvonantajana ulkoministeriössä olen keskittynyt konfliktista kärsiviin ja hauraisiin konteksteihin. Siitä näkökulmasta olen myös seurannut kansallista keskustelua muuttoliikkeestä. Muuttoliikekeskustelua hallitsee negatiivinen mielikuva elintasopakolaisista, jotka käyttävät konflikteja hyväkseen saadakseen ”vapaan” pääsyn Eurooppaan turvapaikkajärjestelmän kautta.

Heillä ei ole oikeutta tulla tänne nauttimaan hyvinvointivaltion palveluita ja heidät pitää palauttaa. Kohetasivatko isovanhemmat samoja asenteita Kanadassa? Ehkä, mutta siitä ei kotona puhuttu.

Lyhyellä aikavälillä vaurastuminen lisää halukkuutta ja kykyä muuttaa pois konfliktialueelta turvaan. Suomen kehitysyhteistyöllä tavoitellaan köyhyyden vähentämistä ja sitä myötä annetaan ihmisille mahdollisuus päättää omasta tulevaisuudesta. Tämä voi tarkoittaa myös mahdollisuutta hakeutua Suomeen.

Tarina kuulostaa yllättävän tutulta. Myös oma perheeni lähti Karjalasta Kanadaan paremman elämän perässä, kun oli saanut siihen kerättyä riittävästi resursseja eivätkä isovanhempani koskaan olleet kaikkein heikoimmassa asemassa omassa yhteisössään. Sama

koskee monia muita: aiemman muuttoaallon aikana pohjalaiset lähtivät Amerikkaan sankoin joukoin ”onnea onkimaan”, vaikka Pohjanmaa on aina ollut Suomen vauraimpia alueita.

Onneksi historia antaa perspektiiviä. Isovanhempani haudattiin Kanadaan ja omat vanhemmat ovat sinne jääneet viettämään eläkepäiviä. Itse olen muuttanut kaksoisveljeni kansa aikuisiällä takaisin Suomeen. Juuret vetivät kotiin.

Sama tarina todennäköisesti toistuu myös nyky-päivän turvanpaikanhakijoiden osalta. Itse asiassa tilastot kertovat, että siirtolaiset ovat todella sitoutuneita kotimaihinsa. Siirtolaisten kotimaihinsa lähettämät rahalahetykset ovat kolminkertaisia viralliseen kehitysapuun nähden.

Vaikka Suomen kehityspolitiikassa on alettu korostaa yksityissektorin roolia, ei sillä ole toistaiseksi ollut juurikaan roolia nimenomaan konfliktimaiden talouden rakentajana. Jos tarkkaan katson peiliin ja olen ihan rehellinen, pitää myöntää, että maahanmuuttajat tekevät jo näiden maiden auttamiseksi enemmän kuin Suomen kehitysyhteistyö.

DAVID KORPELA

Kirjoittaja on kehityspolitiikan neuvonantaja ja 3.10 alkaen EU:n Afrikan sarven erityisedustajan poliittinen neuvonantaja.

TIINA MARKKANEN

AVUN ALKUPERÄISET TAVOITTEET YKKÖSSIJALLA

Aloittaessani työskentelyn ulkoministeriössä Suomi ja Eurooppa olivat vielä toipumassa vuonna 2015 mantereelle suuntautuneesta poikkeuksellisen laajasta muuttoliikkeestä ja sen seurauksista. Ehkä enemmän kuin koskaan aikaisemmin muuttoliikkeisiin liittyvät kysymykset nousivat koko kansan kiinnostuksen kohteiksi ja ovat siitä lähtien herättäneet poikkeuksellisen vahvoja tunteita ja mielipiteitä. Tässä keskustelussa kehitysyhteistyön ja ihmisoikeuksien näkökulmasta odotukset ja mielikuvat ovat menneet sekaisin.

Muuttoliikekeskustelussa kehitysyhteistyön päämääriin on yhdistynyt myös uudenlainen paradoksi. Joissain puheenvuoroissa on vaadittu, että maastamuuttoa tulisi kehitysyhteistyön keinoin estää. Samaan aikaan tutkimukset kuitenkin osoittavat, että vaurauden lisääntymien kehitysmaissa tarjoaa parempia mahdollisuuksia maastamuuttoon. Tutkimukset jopa osoittavat, että maiden vaurastuessa – johtuipa tämän kehitysavusta tai ei – maastamuutto lisääntyy siihen asti, kun maista tulee ylemmän keskitulotason maita.

Silti kehitysyhteistyöhön ja muuttoliikkeisiin liittyvässä keskustelussa on keskitytty muuttoliikkeiden ”hallintaan” ja siihen, miten kehitysrahoitusta tulisi suunnata enemmän muuttoliikkeiden ”juurisyiden” kitkemiseen. Tässä keskustelussa hämärtyy paitsi kehitysyhteistyön todellinen tarkoitus – köyhyyden vähentäminen – myös se, että yksittäisen muuttopäätök-

sen taustalla on usein monimutkainen vyyhti erilaisia syitä – henkilökohtaisia, yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia – joihin on vaikea vaikuttaa yksittäisillä toimilla.

On myös epäinhimillistä ja eriarvoistavaa vaatia köyhiä, kehitysmaista tulevia ja parempia elämisen mahdollisuuksia tavoittelevia ihmisiä jäämään kotiseudulleen ilman mahdollisuuksia säälliseen toimeentuloon tai turvalliseen elämään, ja sallia muuttamisen mahdollisuus vain vauraille länsimaalaisille. Osalla ihmisistä kotiseutujensa jättäminen ei myöskään ole vaihtoehto, jota punnitaan taloudellisin syin, vaan konfliktia ja väkivaltaa pakenevilla ei yksinkertaisesti ole muita mahdollisuuksia.

Kehitysyhteistyön päämääränä tulee edelleen olla köyhyyden vähentäminen siitä huolimatta, jotta se yksilöiden muuttohalukkuuteen tai -mahdollisuuksiin tai ei. Sen sijaan voimme onnitella itseämme, jos kehitysyhteistyön tuloksena saavutamme entistä turvallisempia ja oikeudenmukaisempia yhteiskuntia, joissa ihmiset uskaltavat unelmoida ja rakentaa tulevaisuuttaan.

Pitkällä tähtämellä tämä toki todennäköisesti vähentää myös muuttoliikkeitä, mutta lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä siirtolaisia turvattomille reiteille ajavien monisyisten yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemiseen tarvitaan muitakin keinoja.

TIINA MARKKANEN

Kirjoittaja on kehityspolitiikan neuvonantaja.

TOIMITUS TESTASI

Presidentin MUOTOKUVA BENINISTÄ

Riiko Sakkisen ja beniniläisten maalarien yhteishanke tuottaa muotokuvia länsiafrikkalaisella tyyllillä. Presidentti Niinistön muotokuvan tilaaminen opettaa samalla köyhyydestä, rikkaudesta, sosialismista ja kapitalismista.

TEKSTI ESA SALMINEN KUVAT EEVA ANUNDI JA PERTTU SAKSA

Tunnetulla kuvataiteijalla Riiko Sakkisella on uusi hanke. Hänen kauttaan voi tilata Beninistä afrikkalaisen parturikampaamon kylttien tapaan maalatun muotokuvan kenestä tahansa: itsestään, Darth Vaderista tai vaikka paavista.

Sakkinen valvoo työn laatua, paikallinen kumppani Gustavo Afaihoun hoitaa käytännön järjestelyt ja maalari Louis Houenoude toteuttaa taulut. Niitä postitetaan ympäri maailmaa. Kollektiivin nimi on "Salon de Peinture Grand-Popo", Grand-Popon kaupungin maalaussalonki.

Kun juttua laitetaan vireille, eletään kesäkuun alkua, ja Suomessa puhutaan tasavallan presidentti Sauli Niinistön kollaasitekniikalla tehdystä muotokuvasta. Niinistön virallisesta valokuvastakin puhuttiin paljon kun se valmistui 2012. Niinpä tuntuu luontevalta, että jos kerran kokeillaan muotokuvan tilaamista, asetetaan rima korkealle. Tilataan beniniläinen muotokuva Niinistöstä.

"No... kyllä siitä tunnistaa, ihan hieno on."
Pasi, Kaisla (vauva)
ja Annalinda.

Työt laitetaan tulille viikkoa myöhemmin, kesäkuun puolivälissä. Referenssinä toimivat Niinistön valokuvat presidentin kanslian sivuilla.

KOLONIALISMIA VASTAAN

Maalaussalongin tiedotteessa sanotaan suoraan, että Sakkisen tulkkinä ja fikserinä työskennellyt Afaihoun näki Sakkisen toiminnan perinteisenä kolonialismina: Afrikasta hankitaan halvalla raaka-aineita tai kiinnostavia tavaroita ja ne jalostetaan luksus-tuotteiksi Euroopassa.

Kuulostaa järkeenkäyvältä. Monet suomalaistaiteilijat eri aloilta ovat Sakkisen tapaan vierailleet Grand-Popon kaupungissa sijaitsevassa, vuonna 1999 perustetussa kulttuurikeskuksessa Vila Kiarossa.

Benin on köyhä mutta rauhallinen maa ja Grand-Popo pieni kalastajakylä sen lounaisrannikolla. Sen värit, äänet ja ihmiset inspiroivat taitelijoita, jotka palaavat visiitin jälkeen töineen ja ideoineen Eurooppaan. Harva suomalaistaiteilija rikastuu, mutta on heidän elintasonsa varmasti kovempi kuin grandpopolaisten keskimäärin. Sakkinen ja Afaihoun pohtivat, miten suhteesta saisi tasa-vertaisemman ja sellaisen, että se perustuisi oikeudenmukaiseen kauppaan eikä kolonialismiin.

Tosin Gustavo Afaihoun kieltää koskaan sanoneensa näin. ”Jos muistan oikein, niin Riiko mainitsi siitä”, Afaihoun sanoo. ”Totta toki on, että siirtomaa-ajalla eurooppalaiset ottivat taide-esineitä meiltä – puisia maskeja ja pieniä veistoksia esimerkiksi – mutta nykyään he maksavat niistä, joten minusta vertaus ei ole ihan reilu.”

”Sitä paitsi Riiko kunnioittaa meitä ja työtämme taiteilijoina, joten minulla ei ole mitään ongelmaa hänen kanssaan.”

Sakkinen sanoo, että kolonialismista kyllä puhuttiin, mutta myöntää, että kipuilut valtasuhteesta ovat ehkä enemmän meidän eurooppalaisten vaiva. Beniniläisille tärkeintä on toimeentulo.

Afaihounin mukaan suomalaisten kanssa ainoita hankauksia ovat kulttuurierot ja suhtautuminen ihmisiin. Suomalaiset saattavat esimerkiksi kulkea kylillä ja ottaa ihmisistä kuvia ilman lupaa.

”Se loukkaa ihmisiä ja he epäilevät, että valkoiset tekevät rahaa heidän kuvillaan”, Afaihoun sanoo.

”Salon de Peinture Grand-Popo on win-win, koska me saamme myytyä taulujamme esimerkiksi Suomeen ja Espanjaan.”

RADIKAALISTA SOSIALISMISTA KAPITALISMIN OPETTAJAKSI

Kesäkuun 24. päivänä Gustavolta tulee Whatsapp-viesti, jossa lukee ”bonjour”. Kuvasta tuijottaa vähän Antonio Banderasia muistuttava Niinistö. Värit puuttuvat vielä muualta paitsi kasvoista. Seuraavaksi tehdään muotokuvasta siis ”afrikkalaista”, hän sanoo.

Sakkinen kertoo toimivansa Beninissä oikeastaan omaa ideologiaansa vastaan. Hän samastuu radikaalisosialistisiin impossibilisteihin, joiden mukaan ihmisten olojen parantaminen on ”todelliseen tavoitteen” kannalta negatiivista, koska se vain pitää kapitalismia yllä. Suomeksi sanottuna esimerkiksi kehitysyhteistyö

Maalari Louis Houenoude maalaa taulut Grand-Popon kaupungissa Beninissä.

on impossibilistien mielestä väärin, koska sellainen vain hidastaa vallankumousta.

Maailman parantaminen ei Sakkista inspiroi, vaan maailmaa pitäisi muuttaa.

”Käytännössä perheenisänä en voi toimia sillä tavalla”, Sakkinen sanoo naurahtaen. ”Aina välillä löydän itseni tekemästä juttuja, jotka pyrkivät maailman parantamiseen, vaikka ideologisella tasolla en sitä kannatakaan.”

”Ideologia on aika tunteetonta. Jos toimii ideologian mukaan, niin ei voi ajatella ihmisiä, kavereita ja jonkun hätää, vaan pitää ajatella jotain utopiaa kaukana. En minä osaa niin kylmä ihminen olla.”

Niinpä Sakkinen ei opeta yhtiökumppaneilleen vallankumousta vaan kirjanpitoa ja kaupallista ajattelua. Hän haluaisi inspiroida ihmisiä ajattelemaan, mitä sellaisia paikallisia tuotteita Beninissä

”RIIKO KUNNIOITTAI MEITÄ JA TYÖTÄMME TAITEILIJOINA.”

olisi, joista voisi vähän muokkaamalla saada ulkomaailmaa kiinnostavaa myytävää. Hän siis pienimuotoisesti vie kapitalismia Beniniin.

”Tällainen tapa toimia on ainut, miten voi jollain tavalla saada Afrikan pikkukylien ihmiset mukaan tähän maailmaan. En näe mitään muuta vaihtoehtoa”, Sakkinen sanoo.

BISNES TAPPIOLLA

Maalaus on valmis kesäkuun lopussa, mutta Gustavo Afaihoun on sairastunut malariaan. Whatsapp-kuvassa virnistelee nyt jo charmantisti harmaantunut espanjalais-turkkilaisen näköinen Niinistö. Postitus hoituu, kunhan Afaihoun tervehtyy.

Muotokuvat Beninistä maksavat 500 euroa, mikä sisältää postituksen ja arvonlisäveron. Sakkiselta tulee virallinen lasku, eli paperit ovat kunnossa. Sakkinen ja Afaihoun saavat Niinistön taulusta vajaan satasen kumpainkin, postitus vie aimo loven, samoin Afaihounin matkakulut mopotaksilla työn edistymistä seuraamaan ja puheaika kännykkään. Silti maalarikin saa kunnan korvauksen, Sakkinen vakuuttaa.

Kyseessä ei ole hyväntekeväisyys, sen Sakkinen tekee selväksi

MUOTOKUVAT MAKSAVAT 500 EUROA, MIKÄ SISÄLTÄÄ POSTITUKSEN JA ARVONLISÄVERON.

moneen kertaan. Siksi hänkin ottaa siivun tuotoista. Sakkisen muihin töihin nähden hänelle jäävä osuus on pieni, mutta motivoi kuitenkin sen verran, että bisneksen eteen jaksaa nähdä vaivaa. Toistaiseksi Sakkinen on tosin hankkeesta miinuksella.

Ennakkoja hän on Beniniin lähettänyt, mutta mahdolliset avunpyynnöt kumppaneilta Sakkinen on torjunut. Korvaukset Afaihounille työstä vastaavat Beninissä pomon palkkaa, joten sillä olisi pärjättävä. Sakkisen tuttavat varoittelivat häntä taloudellisen yhteistyön vaikeuksista, kun hän esitteli ideaa. Yhteistyökumppanien köyhyys ja sen tuoma lyhytnäköisyys tuottavatkin välillä turhaumaa, mutta taulut ovat valmistuneet ajallaan ja saatu tilaajille hyvin, Sakkinen sanoo.

”Ei köyhä ota eläkevakuutusta tai säästä pahan päivän varalle. Me tehtäisiin itse ihan samalla tavalla. Jos on vähän rahaa, niin ei Suomessakaan osta kuukausilippua metroon, vaan kertalippuja, vaikka se tulee kalliimmaksi.”

Beninissä ”kertalippuja” ovat vaikka juuri Afaihounin mopotaksin käyttö tai se, että yllättäviä rahareikiä ilmestyy myös lähipiiristä – joku tarvitsee apua peltikattoon, toinen sairaalalaskuun.

KAPITALISMI SISÄISTETTY

Heinäkuun puolivälissä taulu lähtee liikkeelle, ja sähköpostiin tulee seurantanumerokin.

Sitten Gustavo yllättäen soittaa.

”Kuule. Jos sinulla on uusia tilauksia, tai jos ystäväsi haluavat tauluja, voit tilata ne suoraan minulta ja lähettää rahat Western Unionin kautta”, hän sanoo.

Varmistan: Siis haluat että jätetään Riiko tästä välistä pois ja lähetetään sinulle koko raha?

”Juuri niin, se on helppoa”, hän vakuuttaa.

Kapitalismin opit ovat menneet perille, lyhytnäköisessä muodossa tosin: hän haluaa pelata kumppaninsa ulos, silläkin uhalla, että markkina tyrehtyy. Muutaman päivän jälkeen Gustavo soittaa taas ja pyytää anteeksi.

”Jatketaan vain Riikon kanssa niin kuin ennenkin. Olin päässyt juuri sairaalasta ja tarvitsin rahaa. Siksi sanoin niin.”

Puhelun päätteeksi hän vielä pyytää, jos voisין lähettää rahaa. Hänellä on nälkä. En tee niin, mutta lupaan maksaa laskun heti kun se tulee. Bisnes toimii niin. Ei tässä auttamaan lähdetty, muistutan.

Taulu saapuu Suomeen 3. elokuuta, vajaan kaksi kuukautta tilauksesta, niin kuin Sakkinen ennustelikin. Se on pakattu hyvin, pestyihin sementtisäkkeihin ja paksuun pahviin, joka osoittautuu rikotuksi ruokaöljylaatikoksi.

Taulu on yllättävän suuri, ja vaatii ympärilleen hyvin tilaa päästäkseen oikeuksiinsa. Sen kiiltävältä pinnalta tuijottaa vienosti hymyilevä Niinistö, joka on tahtomattaan osallistunut suomalais-beniniläiseen maailmankauppaan. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

MAHDOTTOMIA VOI ENNAKOIDA

AYESHA AHMAD & JAMES SMITH (toim.). Humanitarian Action and Ethics. Zed Books, 2018.

SYRJÄISELLÄ maaseudulla Somaliasa viimeisillään raskaana oleva nainen haaveuttaa Lääkärit ilman rajoja -järjestön terveyskeskukseen. Hän vuotaa runsaasti verta, joten suunnitelmana on tehdä keisarinleikkaus. Nainen kuitenkin vaatii kysyä lupaa aviomieheltään, joka ei vakuutteluista huolimatta suostu toimenpiteeseen.

Mitä tekevät järjestön työntekijät? Antavatko naisen ja syntyvän lapsen kuolla vai toimivatko vastoin aviomiehen tahtoa ja hankaloittavat näin naisen tulevaisuutta yhteisössään?

Kaikki avustustyöntekijät kohtaavat eettisiä ongelmia humanitaarisissa kriiseissä. Toive on tehdä moraalista hyvää, mutta olosuhteet pakottavat kompromisseihin.

Erityisen hankalaa se on terveydenhoitohenkilöstölle, jota sitovat elämää kunnioittavat periaatteet, todetaan **Ayesha Ahmadin** ja **James Smithin** toimittamassa kirjassa Humanitarian Action and Ethics. He ovat brittiläisiä globaalin terveyden tutkijoita.

Syyriassa sotilaalliset iskut kohdistuvat sairaaloihin ja terveyskeskuksiin. Hätätilanteessa ulkomaalaiset avustustyöntekijät joutuvat valitsemaan omiensa ja paikallisten potilaiden väliltä. Kuka pelastetaan, kuka jätetään? Samaan aikaan ulkomaiset järjestöt tukeutuvat toiminnassaan entistä enemmän paikallisiin kumppaneihin, mikä vapauttaa ne vastuusta ongelmatilanteissa.

Brittiläinen psykiatri **Peter Hughes** pyrkii olemaan mahdollisimman puolueeton kaikissa kriiseissä ja konflikteissa. Aina se ei ole mahdollista.

”Gazaa kutsutaan maailman suurimmaksi avovankilaksi. Voimme tukea siellä ihmisten mielen-terveyttä, mutta kuinka sellaisessa paikassa kukaan voi voida henkisesti hyvin”, hän kysyy.

Kirja ei varsinaisesti tarjoa ohjeistoa humanitaarisen työn tekijöille mutta kehottaa järjestöjä ja niiden työntekijöitä pohtimaan ja ennakoimaan eettisesti hankalia tilanteita kriiseissä ja konflikteissa.

PASI NOKELAINEN & ESA SALMINEN. Afrikan valloittajat. Yrittäjiä mahdollisuuksien mantereella. Avain, 2018.

AFRIKKA KUTSUU YRITTÄJIÄ

LUCAS KRANCK pääomittaa pieniä ja keskiuuria yrityksiä Ugandassa. **Teija Lublinkhof** paahtaa kahvia Sambiassa. **Eero Pisilä** kasvattaa perunoita ja luomuavokadoja Tansaniassa. **Sini Puustinen** tuottaa huonekaluja keskiluokalle Etiopiassa.

Afrikan valloittajat kertoo heistä ja 11 muusta Afrikan liike-elämässä yrittäjänä tai yritysjohtajina työskentelevästä henkilöstä. Kirjoittajista **Pasi Nokelainen** on Kehitys-Utveckling-lehden päätoimittaja ja **Esa Salminen** toimittaja-kirjailija sekä Kehityslehti.fi:n blogisti.

Jokaisella kirjan henkilöllä on oma tarinansa siitä, miten ja miksi he ovat päätyneet Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan. Osa on tehnyt aiemmin kehitysyrityksiä tai työskennellyt suuressa suomalaisessa yrityksessä, monella on Nokia-taustaa. Osa on tullut puolison perässä tai päättänyt jo opiskeluvaiheessa erikoistua Afrikkaan. Osalla elämä vain on kuljettanut.

Kukaan heistä ei sano, että yrittäminen Afrikassa olisi vaivatonta, päinvastoin. Liikenne jumittaa, aika-tilat lipsuvat, sähkökatkeilut. Korruptio on

arkipäivää. Silti heidän mielestään mantereella kannattaa yrittää, sillä pienelläkin pääomalla voi hankkia merkittävän aseman markkinoilla ja tehdä kohtuullista voittoa.

Ei myöskään haittaa, että afrikkalaiset saavat työtä ja manner kehittyä.

Tärkeintä on olla rohkea alansa osaa ja tuntea oikeat ihmiset. Kaikki korostavat paikallisen kumppanin merkitystä. Pisilä on myös palkannut kaksi sosiologia opastamaan tansanialaisen yhteisön tapoihin. Ulkopuolisen on tunnettava perheen, kirkko-yhteisön ja heimon vaikutus bisnekseen, hän toteaa.

Nokelainen ja Salminen huomauttavat, että suomalaiset ovat lähteneet muita pohjoismaalaisia kankeammin Afrikan markkinoille, joilla olisi kysyntää muiden muassa suomalaiselle uusiutuvan energian, viestintäteknologian sekä maa- ja metsätalouden osaamiselle.

Haastattelujen lisäksi kirjassa on tieto-osioita muiden muassa Afrikan kiertotaloudesta, mobiiliovelluksista ja yhteismarkkina-alueista. Lopussa on tiivistelmä yritysten julkisista rahoitusvälineistä.

KAHVIKUPILLINEN KEHITYSKYSYMYKSIÄ

MASSAT tankkaavat huonolaatuista bulkkihavia, jotta heräävät aamuisin, jaksavat päivisin ja saavat vatsansa toimimaan. Sokeri ja maito peittävät kitkerän maun.

Hifistelijät taas nauttivat erikoiskahvia, joka ei vain maistu vaan tuntuu hyvältä. Kahvipensaat ovat saaneet kasvaa puiden varjossa ja marjat kypsytettyä ja makustua pitkään ilman kemiallisia lannoitteita. Vain valmiit marjat on poimittu ja nekin käsin. Kuivatus on tapahtunut auringossa.

Siksi makutestissä erikoiskahvi jää vähintään 84 pistettä sadasta, kun bulkkikahvi jää alle 80 pisteeseen.

Bulkkikahvin maku kärsii, kun kahvi kypsyy liian nopeasti puuttomalla pellolla, auringon paahteessa. Koneellinen poiminta taas noukkii mukaan raakoja marjoja, joista osa päätyy paahtettaviksi.

Lari Salomaa ja **Petri Leppänen** toivovat, että yhä useampi suomalainen vaihtaa bulkin

erikoiskahviin. Nykyiset sertifiointijärjestelmät eivät heidän mielestään riitä, sillä ne takaavat vain kahvin luonnonmukaisen tuotannon ja/tai työntekijöiden oikeudet mutta eivät kahvin makua.

Vaikka erikoiskahvi on kalliimpaa, se tulee juoduksi. Iso osa suomalaisesta bulkkikahvin tilastoidusta kulutuksesta päättyy joka tapauksessa viemäriin. Vähemmän on enemmän, he kirjoittavat.

Kyse ei ole vain makustelusta, vaan kahvintuotannon tulevaisuudesta. Teollinen viljely kuluttaa vettä ja maaperää samaan aikaan, kun ilmasto lämpenee ja heikentää etenkin arabica-lajikkeeseen kasvuoloja ylänköalueilla. Erikoiskahvi vaatii aurinkoa päivisin ja viileyttä öisin. Ennustetaan, että vuonna 2080 kahvi on ylellisyystuote, kuten sata vuotta sitten Suomessa.

Kahvivallankumous ei ole niinkään tietokirja vaan kahden helsinkiläisen kahvihipsterin matkakertomus kestävän kahvinviljelyn tilalle Brasiliaan.

LARI SALOMAA & PETRI LEPPÄNEN. Kahvivallankumous. Like, 2018.

GAME OVER = LUONNONVARAKIROUS

PETRONIAN tasavallan rannikolla on tehty vuosikymmenen öljylöytö. Vasta valittu presidentti **Uma Syala** lupaa äänestäjilleen, että öljyvarat käytetään kansalaisten hyväksi terveydenhoitoon, koulutukseen ja sosiaalipalveluihin.

Petronia on kuitenkin nuori demokratia eikä sillä ole omasta takaa kokemusta neuvotella öljyn hyödyntämisestä kansainvälisten suuryhtiöiden kanssa. Kiinnostus on suuri, sillä öljykenttä on arvoltaan miljardi Yhdysvaltain dollaria.

Presidentti kokoaakin tuekseen nelihenkinen riippumattoman neuvonantajajaryhmän, joka koostuu taloustieteilijästä, lakimiehestä ja kehitystutkijasta.

Neljäs neuvonantaja on pelaaja, joka osallistuu kokouksiin, tutkii aineistoja ja ottaa kantaa käsiteltäviin kysymyksiin. Tavoitteena on ratkaista Petronian tulevaisuus mahdollisimman kestävästi ja välttää niin sanottu luonnonvarakirous. Samalla pelaaja

perehtyy kattavasti luonnonvarojen hyödyntämisen mahdollisuuksiin ja ongelmiin kehitysmaissa.

Englanninkielisen tietokonepelin on julkaissut Natural Resource Governance Institute -järjestö, joka seuraa öljyn, kaasun ja muiden kaivannaisten hyödyntämistä köyhissä maissa. Pelin voi ladata maksutta järjestön verkkosivulta, eikä pelaaminen edellytä rekisteröitymistä.

PETRONIA. resourcegovernance.org

Katuvalaistuksen rakentamisessa aurinkoenergia-ratkaisut ovat osoittautuneet Afrikassa toimiviksi. Silloin valaistus ei ole riippuvainen usein epävarmasta verkkovirrasta.

UGANDA

Auringosta SÄHKÖÄ MILJOONILLE

Suomalainen Sun Spot -yritys on kasvanut nyrkkipajasta isompien julkisten katuvalourakoiden alihankkijaksi. Yhtiö on yksi esimerkki EEP-ohjelmasta tukea saaneista yrityksistä.

TEKSTI MATTI REMES KUVAT SUN SPOT LTD
GRAFIKKA JUHO HIILIVIRTA

Viljami Kettusen perustama *Sun Spot Ltd.* on vakiinnuttanut Ugandassa asemansa aurinkosähköjärjestelmien toimittajana. Yrityksen alku seitsemän vuotta sitten oli vaatimaton. Yrittäjä ja pari paikalta palkattua työntekijää alkoivat koota paneeleista, muuntajista ja johdoista laitteita pienessä teollisuushallissa pääkaupungin Kampalan laidalla.

Kettunen oli perustanut aiemmin startup-yrityksiä Euroopassa ja Lähi-idässä, joten liiketoiminnan käynnistämisen haasteet olivat tuttuja.

Hän oli kuitenkin yllättynyt siitä, kuinka vaikeaa rahoituksen saaminen oli Afrikassa.

Sun Spotin tarvitseman alkupääoman Kettunen maksoi omista säästöistään.

Lisärahoitusta löytyi lopulta Afrikan energia- ja ympäristökumppanuusohjelmasta (EEP). Se on Suomen, Ison-Britannian ja Itävallan yhteinen ohjelma, jossa kehitys yhteistyövaroista annetaan siemenrahaa (0,2–1 miljoonaa euroa) uusiutuvan energian yrityksille itäisessä ja eteläisessä Afrikassa.

”EEP:n rahoitus oli alussa hyvä ponnahduslauta kehittää ja kasvattaa liiketoimintaa”, Kettunen sanoo.

EEP-ohjelmassa alkoi tänä vuonna uusi vaihe, kun määräaikainen ohjelma muuttui rahastoksi, jonka hallinnoinnista vastaa Pohjoismainen kehitysrahasto NDF.

TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ VALOISALTA

Sun Spot oli osa kansainvälisistä yrityksistä muodostettua konsortiota, joka sai EEP:ltä lahja-apua 330 000 euroa kahden vuoden aikana. Rahoitus kattoi 70 prosenttia Ugandan-hankkeen kustannuksista.

”Rahat käytettiin muun muassa kokoonpanossa tarvittaviin laitteisiin ja henkilöstön palkkoihin”, Kettunen kertoo.

Sun Spot valmisti aluksi pieniä aurinkosähköjärjestelmiä kotitalouksien käyttöön. Sittemmin yritys on keskittynyt suurempiin kokonaisuuksiin erityisesti julkisen sektorin asiakkaille.

”EEP mahdollisti, että pystyimme kasvamaan ja ottamaan riskejä. Julkinen rahoitus myös lisäsi uskottavuutta paitsi asiakkaiden myös muiden rahoittajien silmissä.”

TULOKSIA NOPEASTI

Afrikassa aloittavien yritysten rahoitusvaikeudet ovat tuttuja myös aurinkoalan yritysten kansainvälisessä etujärjestössä *GOGLAssa* (*Global Off-Grid Lighting Association*). Hollannissa päämajaansa pitävän järjestön jäsenyritykset kehittävät sähköverkon ulkopuolisia energiaratkaisuja kotitalouksille ja pienyrityksille.

ENERGIA JA YMPÄRISTÖKUMPPANUUS- OHJELMA EEP AFRIKKA

- ♦ Ollut toiminnassa määräaikaisena ohjelmalla vuosina 2010–2017, jatkaa toimintaansa rahastona.
- ♦ Ohjelma on rahoittanut yhteensä 225 hanketta. Hankkeet ovat sähköistäneet 966 000 kotitaloutta.
- ♦ Rahoitetut hankkeet ovat luoneet Afrikkaan 8 025 työpaikkaa laitteiden valmistukseen, asennukseen, huoltoon ja myyntiin.
- ♦ Ohjelman kohdemaat: Botswana, Burundi, Etelä-Afrikka, Kenia, Lesotho, Mosambik, Namibia, Ruanda, Sambia, Seychellit, Swazimaa, Tansania ja Uganda. Vuodesta 2018 lähtien myös Malawi ja Zimbabwe.

”EEP on hyvä esimerkki julkisesta tuesta, jolla saadaan aikaan tuloksia suhteellisen nopealla aikataululla”, *GOGLAn* ohjelmapäällikkö **Laura Sundblad** sanoo.

EEP:stä rahoitetut hankkeet ovat tuoneet sähkön lähes miljoonaan kotiin Afrikassa. Työpaikkoja on syntynyt runsaat 8 000, kun yritykset tarvitsevat työvoimaa laitteiden valmistukseen, asennukseen, huoltoon ja myyntiin.

”Moni yritys tarvitsee jatkuvasti pääomaa asiakkaidensa luottamiseksi”, Sundblad toteaa.

Esimerkiksi kotitalouksien aurinkosähköjärjestelmissä yleinen toimintamalli on, että laitteet saa kotiin pienellä alkumaksulla. Loppusumma kuitataan kuukausierissä 1–2 vuoden aikana.

KIINNOSTUS KASVAA

Rahoittajien kiinnostus uusiutuvan energian hankkeisiin kehitysmaissa on kasvanut viime vuosina kovaa vauhtia. Isoja valtiollisia toimijoita ovat muun muassa Yhdysvallat, Ison-Britannian ja Ruotsin kehitysapuvirastot sekä kehitysrahoituslaitokset.

Uusiutuvan energian hankkeet kehitysmaissa houkuttelevat myös yhä useampia kaupallisia sijoittajia.

”Aloittavien yritysten on kuitenkin edelleen vaikeaa saada 50 000–500 000 euron siemenrahaa”, Sundblad sanoo.

Sun Spotilla on nyt viisi vakituista työntekijää. Lisäksi asennukset työllistävät useita kymmeniä osa-aikaisia työntekijöitä.

Sijoittajat eivät mielellään sijoita näin pieniä summia, sillä niissä hallintokulut nousevat korkeiksi suhteessa rahamäärään.

Kaupallisten rahoittajien ohella myös valtiolliset ja kansainväliset kehitysrahoituslaitokset edellyttävät hankkeilta miljoonien tai jopa kymmenien miljoonien euron kokoa. Esimerkiksi Finnfundin investointilainat ovat yleensä yhdestä kymmeneen miljoonaa euroa.

VIISI TYÖNTEKIJÄÄ

Sun Spotin tärkein tilaus tähän mennessä on ollut Enteben katuvälöhanke, joka sisälsi muun muassa lentokenttien valaistuksen. Yritys toimi hankkeessa kiinalaisen yrityksen alihankkijana.

Sun Spotilla on nyt viisi vakituista työntekijää. Lisäksi laitteiden asennus työllistää useita kymmeniä osa-aikaisia työntekijöitä.

Kettunen arvioi, että Sun Spotin liikevaihto voi kasvaa tänä vuonna miljoonaan euroon. Yrityksen toiminta on taloudellisesti kannattavaa, joskin voitot ovat menneet toistaiseksi osinkojen sijaan toiminnan kehittämiseen.

”En usko Afrikassa pikavoittoihin, vaan yrittäjän on oltava pitkäjänteinen. Meille se tarkoittaa, että huollamme ja ylläpidämme asiakkaiden laitteita vielä vuosienkin päästä.”

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

21,5
milj.€

SUOMI

32,9
milj.€

ISO-BRITANNIA

3

ITÄVALTA

+

150
milj.€

YRITYSTEN RAHOITUS

=

207,4
milj.€

YHTEENSÄ

EEP-OHJELMASSA mukana olleiden hankkeiden yhteiskoko oli yli 207 miljoonaan euroa. Suomalaisten veroeurojen vaikutus lähes kymmenkertaistui muiden maiden rahoitusosuuksien ja avustuksia saaneiden yritysten itse likoon laittamien tai muilta rahoittajilta EEP-avustusten avulla keräämien varojen ansiosta.

UUSI EEP KERÄSI YLI 500 HAKEMUSTA

- EEP-ohjelmassa alkoi tänä vuonna uusi vaihe, kun määräaikainen ohjelma muuttui rahastoksi, jonka hallinnoinnista vastaa Pohjoismainen kehitysrahasto NDF.
- Vuosina 2018–2022 Suomi laittaa rahastoon 15 miljoonaa euroa ja NDF kymmenen miljoonaa euroa. Mukana on myös Itävalta kolmella miljoonalla eurolla. Rahastoon tulee mahdollisesti mukaan vielä muita maita.
- EEP myöntää lahja-apua tai korotonta lainaa yritysten alkuvaiheen hankkeisiin (0,2–1 miljoonaa euroa).
- Ensimmäiseen rahoituskierrokseen tuli kesäkuun loppuun mennessä 530 hakemusta.
- Eniten hakemuksia tuli hankkeisiin Keniassa, Etelä-Afrikassa, Tansaniassa ja Ugandassa.
- Ehdotetut hankkeet keskittyvät etenkin aurinkoenergiaan, mutta mukana on myös muun muassa biokaasua ja erilaisia biomassoja hyödyntävää pienimuotoista energiantuotantoa.
- Rahastoksi muuttumisen myötä EEP:iin tuli myös jatkorahoitusmahdollisuus. Sen kautta yrityksen voivat saada enintään kahden miljoonan euron edestä lainaa, takuita tai muuta taloudellisen riskin jakamiseen tarkoitettua rahoitusta liiketoiminnan jatkokehittämiseen tai laajentamiseen.

**Maailma
2030.fi**

**Världen
2030**

Tutustu uudistuneeseen Maailma2030.fi-sivustoon!

- Teemoina **Agenda 2030**, Suomen kehitys yhteistyö, **ilmastonmuutos**, tasa-arvo ja toimivat yhteiskunnat sekä yksilön **vaikutusmahdollisuudet**
- Perustietoa kehityksestä ja kehitys yhteistyöstä, linkkejä syventäviin taustoihin
- Sovellettavissa ala- ja yläkoulun sekä lukion opetukseen

Ulkoministeriö

Utrikesministeriet

”Kuuntele, kysele, älä ole suoraan eri mieltä”

Janne-Matti Peltola oppi, ettei suorasukaisuudella pärjää monikulttuurisessa ympäristössä.

TEKSTI PÄIVI ÄNGESLEVÄ KUVA SAMULI SIIRALA

”**T**yöskentelin kriisinhallintatiimin johtajana maa-voimien esikunnassa Mikkelissä, ja tehtäväni oli järjestellä sotilaallisia kriisinhallintaoperaatioita. Tunsin kaikki operaatiot. Olin ollut Naton KFOR-operaatioissa Kosovossa ja halusin taas kentälle, YK:n rauhanturvaoperaatioon ja Afrikkaan. Paras vaihtoehto oli MINUSMA Malissa. Siellä oppisin myös ranskaa.

Tiesin Malin poliittisen tilanteen. Ääri-islamistiset terroristit tekivät kiihtyvästi iskujaan, ja operaatio oli YK:n vaarallisin. Hain tiedustelu-osastolle pääkaupunkiin Bamakoon. Vastaisin YK:n pilottiprojektista, tietoturvalisesta tietojärjestelmästä.

Halusin ehdottomasti oppia, miten tulla toimeen ihmisten kanssa eri kulttuureista. Pohjaksi luin **Erin Meyerin** kirjan *The Culture Map*. Perillä huomasin, että yli puolet työkavereistani oli Afrikasta. Loput olivat Aasiasta, Euroopasta ja Yhdysvalloista.

Operaatioissa kaikilla oli sama päämäärä, Malin rauha. Jokaisella oli siihen oma tiensä.

Päätin keskittyä asioihin, joihin voin oikeasti vaikuttaa. Siksi minun piti kiinnittää huomiota siihen, miten itse käyttäydyin. Olen tosi suorasukainen, eikä sillä lähestymiskulmalla mennä ristiriitaisiin tilanteisiin. Ei voi myöskään tuskailla, mikseivät muut ymmärrä minua, vaan minun piti keskittyä siihen, miten itse suhtauduin muihin ihmisiin.

Aloin ajatella, mitä toinen haluaa ja miksi. Kyselin paljon. En ollut suoraan eri mieltä.

Se ei ollut helppoa. Usein kului pari sekuntia, kunnes tajusin, että väärin meni. Silloin oli entistä vaikeampi saada asioita läpi. Jos tilanne meni lukkoon, kannatti ottaa jäähy. Tärkeintä oli, että jokaiselle jäi hyvä mieli, jotta keskustelua voitaisiin myöhemmin jatkaa.

Vuoden kuluessa ymmärsin, miten monikansallisessa ympäristössä tulisi toimia. En väitä, että onnistuin lähestulkoon aina, mutta ainakin kehityin paljon.” •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

JANNE-MATTI PELTOLA

IKÄ: 43

KOULUTUS: Upseerin tutkinto vuonna 2000 ja esipuseerikurssi vuonna 2010 Maanpuolustus-korkeakoulusta

TYÖSKENTELI: Tiedustelu-osaston tietoturvalisuspäällikkönä YK:n monikansallisessa rauhanturvaoperaatioissa MINUSMA:ssa Malissa vuosina 2017–2018

JATKAA TYÖHÖN: Osastoupseeri pääesikunnan logistiikka-osaston kansainvälisellä alalla Helsingissä. Opiskelee hallintotieteitä Itä-Suomen yliopistossa

YLIMMÄT YSTÄVÄT

ETIOPIAN PÄÄMINISTERI Abiy Ahmed (vas.) ja Eritrean presidentti **Isaias Afwerki** yllättivät maailman ja solmivat heinäkuussa rauhansopimuksen 20 vuoden sotatilan jälkeen.

”Sanat eivät riitä kuvaamaan iloamme. Olemme yhtä kansaa. Ken sen unohtaa, ei ymmärrä tilannettamme”, Isaias lausui Etiopian pääkaupungissa Addis Abebassa brittiläisen *The Guardianin* mukaan. Etiopia ja Eritrea sotivat vuosina 1998–2000 Badmen rajakaupungin hallinnasta. Sodassa kuoli arviolta 80 000 ihmistä ja miljoonat ihmiset pakenivat kodeistaan. Vuonna 1993 Eritrea oli itsenäistynyt Etiopiasta kansanäänestyksellä. Naapurusten välit alkoivat lämmitä kesäkuussa, kun 41-vuotias vasta virkaansa valittu Abiy ilmoitti, että Etiopia on valmis luopumaan miehittämästään Badmesta. Nyt raja on auki ja

maiden välinen lentoliikenne avattu. Sukulaiset ovat tavanneet toisiaan vuosien eron jälkeen.

Tansanialainen pilapiirtäjä Gado antaa ymmärtää, että sopu saattaa olla hataralla pohjalla. Abiy haluaa uudistaa Etiopiaa ja avata reittejä sisämaavaltiosta rannikon satamakaupunkeihin.

Eritrea sitä vastoin on Afrikan ainoa yksi-puoluevaltio, jota 72-vuotias Isaias on hallinnut alusta lähtien. Joka kuukausi viitisen tuhatta eritrealaista pakenee maasta. Yksi tärkeimmistä syistä on kansalaispalvelus, jonka määrittelemättömä pituutta on perusteltu nimenomaan Etiopian vihamielisyydellä. Nähtäväksi jää, onko Isaiaksesta hellittämään rautaista otetaan. •

TIINA KIRKAS

kehitys utveckling

JULKAISIJA
Ulkoministeriö
Viestintäosasto
Kehitysviestintä
PL 481, 00023 Valtioneuvosto

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET
Verkossa kehityslehti.fi/tilaa-lehti/
Puhelimitse tiistaisin ja torstaisin klo 9–11/Grano Oy
02 9180 0400

TOIMITUSNEUVOSTO
AD Teemu Heinilehto
toimittaja Janne Hopsu
asiantuntija Lydyia Kilpi
apulaisosastopäällikkö Kristiina Kuvaja-Xanthopoulos
osastopäällikkö Jouni Mölsä (pj.)
toiminnanjohtaja Salla Nazarenko
professori Anja Nygren
professori Jukka Pirttilä
osastopäällikkö Satu Santala
toimittaja Jyrki Saarikoski
toimittaja Sami Sillanpää
toimittaja Aishi Zidan

PÄÄTOIMITTAJA
Pasi Nokelainen
0295 295 350 115, 050 339 5860
pasi.nokelainen@formin.fi

TOIMITUSSIHTEERI
Aleksi Vienonen

ULKOASU Sissu Muhujärvi

PAINATUS Grano Oy

ISSN 0787-0418

Lehden sisältöä lainattaessa on lähde mainittava. Artikkelit edustavat kirjoittajiensa kantaa.

Neljä kertaa vuodessa ilmestyvä Kehitys-Utveckling on tilaajille maksuton.

Kehitys-Utveckling 4.2018 ilmestyy joulukuussa.

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

KAUPPOLIITTIKKA

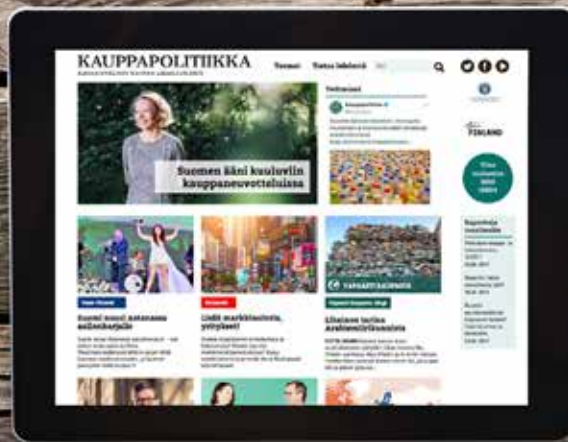
on ulkoministeriön julkaisema
kansainvälisen kaupan aikakauslehti.

facebook.com/Kauppapol

@kauppapol

Tilaa
maksuton
lehti ja
uutiskirje!

VERKOSSA
MYÖS
VIDEOITA!

www.kauppapolitiikka.fi/tilaus